Diputació Barcelona
xarxa de municipis

Inventari Patrimoni Cultural de Vilobí del Penedès

Memòria tècnica

Redacció

Arqueociència Serveis Culturals S.L.
Raquel Valdenebro

Ajuntament de Vilobí del Penedès

Març 2005

À R E A D E C U L T U R A

0. SUMARI

1. INTRODUCCIÓ
2. METODOLOGIA
- **2.1. Crèdits**
- **2.2. Agraïments**
- **2.3. Dates de realització i metodologia de treball**
- **2.4. Fonts consultades**
- **2.5. Informants consultats**
- **2.6. Criteris de selecció dels elements fitxats**
- **2.7. La fitxa**

3. DIAGNÒSTIC
- **3.1. Marc geogràfic i medi físic**
- **3.2. Plànol de situació**
- **3.3. Toponímia**
- **3.4. Evolució històrica**
- **3.5. El poblament**
- **3.6. Estructura econòmica i comunicacions**
- **3.7. Equipaments patrimonials**
- **3.8. Estat legal de protecció**
- **3.9. La situació del patrimoni al terme i anàlisi**
  - **3.9.1. Descripció general i valoració**
  - **3.9.2. Elements destacables**

4. LLISTATS D'ELEMENTS FITXATS I NO FITXATS
- **4.1. Elements fitxats**
- **4.2. Elements no fitxats**

5. BIBLIOGRAFIA

1. INTRODUCCIÓ

La present memòria inclou les impressions i resultats obtinguts durant la realització de l'inventari de Patrimoni Local al terme municipal de Vilobí del Penedès. Aquest treball ha estat el resultat d'una recerca sistemàtica realitzada durant un període de tres mesos. La recerca es va iniciar seguint primer les referències bibliogràfiques, i confiant posteriorment en les noves dades que aportaven els veïns del terme i informadors locals, sumant finalment una i altra aportació. El resultat és un gran volum d'informació, recopilada en:

· Un fitxer amb 107 registres realitzat sobre una aplicació del programa Microsoft Acces'97, en un arxiu anomenat VILOBÍ DEL PENEDÈS

· Portades i llistat per ordre numèric de les fitxes realitzat sobre el programa Word 2000 en un arxiu anomenat LLISTAT DE FITXES DE VILOBÍ DEL PENEDÈS

· Memòria de la realització del treball realitzat sobre el programa Microsoft Word 2000, en un arxiu anomenat MEMÒRIA

· Impressió de les fitxes (precedida d'un llistat per ordre alfabètic de les mateixes) i la memòria (3 jocs de cada) en paper format Din A4.

2. METODOLOGIA

2.1. Crèdits

Durant els primer mesos del 2003 l'Ajuntament de Vilobí del Penedès, a iniciativa del regidor de Cultura, el Sr. Romà Macario, es va interessar per la realització d'un inventari del seu patrimoni local. Fruit d'aquest interès, va iniciar els contactes amb l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, i es començaren els tràmits pertinents per dur a terme aquest inventari.
Un cop valorades les necessitats culturals del municipi i determinada la voluntat d'afavorir la realització de l'inventari, l'Oficina del Patrimoni Cultural, es va posar en contacte amb l'empresa ARQUEOCIÈNCIA SERVEIS CULTURALS SL, perquè s'encarregués de la seva elaboració, designant la persona adient.

2.2. Agraïments

Des dels inicis de l'elaboració de l'Inventari del Patrimoni Local, la disposició per part de tots els membres de l'Ajuntament de Vilobí ha estat excel·lent, col·laborant en totes i cadascuna de les qüestions que han anat apareixent al llarg dels mesos de treball. Cal destacar la feina de mitjancers realitzada tant pel regidor de Cultura, el Sr. Romà Macario, com per la Secretària en funcions de l'Ajuntament, la Joana Cusiné Olivella, i molt especialment per l'agutzil de la corporació, el Sr. Melitó Armengol, gràcies al qual, i als seus bons coneixements del terme, han estat localitzats bona part dels elements arquitectònics i d'obra civil apareguts a l'inventari, i s'han pogut identificar els noms i els topònims corresponents. També ha estat excel·lent l'acollida per part de la població local, especialment pels propietaris d'immobles, que moltes vegades han deixat les seves obligacions per obrir les portes de casa seva i atendre els qüestionaris que se'ls plantejaven. També els informadors de la tradició immaterial s'han ofert amb

gust a un exercici de memòria col·lectiva. Cal agrair també la col·laboració dels membres de l'entitat de l'Associació de veïns del Barri de Bellver, que van accedir a obrir el local de la Cooperativa les vegades que calgués, i al Sr. Josep Domènech, propietari de les Caves Vallformosa, que sense cap desconfiança va mostrar la seva col·lecció d'eines. També a Mossèn Josep Cortada que ens va facilitar l'accés a la vella església de Santa Maria de Vallformosa, i al Sr.Josep Rovira, propietari del Museu de Geologia de Vilobí, i persona molt informada sobre l'antiga tradició guixera del terme. Cal fer especial menció també a la Maria Rosa Sanabre, del Museu de Vilafranca, que va aportar també una informació molt valuosa sobre la recerca arqueològica al territori. També agrair de forma especial la col·laboració prestada per la Sra. Rosa Marqués, filla de la Sra. Rosa Vidal, antiga remeiera del terme.

2.3. Dates de realització i metodologia de treball

L'inventari del Patrimoni Local del terme de Vilobí del Penedès s'ha realitzat entre els mesos d'octubre del 2003 i febrer del 2004.

Els primer contactes entre l'empresa Arqueociència i l'Ajuntament de Vilobí del Penedès van ser realitzats durant el mes de Setembre del 2003, iniciant així un intercanvi d'informació prèvia, prenent nota sobre quins havien de ser els criteris d'inici i seleccionant les persones més adients com a informadors locals.

Un cop es va realitzar aquesta primera presa de contacte, els passos per la realització de l'inventari han estat els següents:

1. Consulta de la bibliografia existent sobre el terme, tant a nivell general com específica.

2. Consulta de centres de documentació: Arxius documentals i fotogràfics.

3. Consulta de la planimetria

4. Recorregut pel terme municipal i tempteig de la situació del patrimoni cultural

5. Inici dels contactes amb un primer nivell d'informants que van servir per començar a definir les primeres fitxes obertes i per orientar els primers passos del treball de camp, així com per començar a lligar a contactes amb altres informants més concrets.

6. Obertura de fitxes en base a la informació bibliogràfica obtinguda, bibliogràfica i sobre el terreny

7. Confecció de fitxes provisionals amb un encapçalament i un primer buidat de dades històriques i les recollides fins aleshores.

8. Inici del treball de camp que va consistir en:

    8.1. Establiment de contactes amb informants especialitzats: propietaris de masos, gent gran del terme, mossens, presidents i gent d'entitats etc..

8.2. Visites guiades amb aquests informants a llocs específics, amb entrevistes amb els mateixos. En aquestes visites es procedia a recollir les dades de la fitxa, a fer fotografies i a marcar els punts sobre la planimetria. En moltes ocasions la informació facilitada servia per conèixer més aspectes del territori i obrir noves fitxes o bé tancar-ne d'altres.

8.3. Avaluació de les informacions obtingudes sobre les fitxes amb referències documentals, bibliogràfiques o personals. Aquest darrer procés determinava definitivament el manteniment de la fitxa, el seu tancament, la seva integració en una altra de conjunt, o l'obertura d'una altra.

8.4. Si es triava l'eliminació, la informació es guardava per l'informe.

8.5. A mida que anava avançant el treball de camp es procedia a la informatització de la informació i a l'ompliment de les fitxes.

9. Incorporació de la resta d'informacions complementàries de la fitxa: UTM, bibliografia, propietaris etc.

10. Correcció de les fitxes i annexió d'informacions complementàries d'última hora.

11. Escanejat de fotografies i de plànols de localització i integració a la fitxa. Amb aquesta última operació la fitxa es donava per tancada.

12. Redacció de l'informe a partir de les dades rellevants de les fitxes

Durant la segona quinzena de setembre i la primera d'octubre es va procedir a efectuar les tasques de buidatge bibliogràfic i documental. El primer llistat provisional de fitxes va ser obert la segona quinzena d'octubre. El treball de camp va ser efectuat durant els mesos de novembre i desembre. Durant el mes de gener es va procedir a abocar la informació del treball de camp a les fitxes. La memòria i el reompliment final de les fitxes han estats elaborats durant el mes de febrer, donant l'inventari per finalitzat a finals d'aquell mes.

2.4.Fonts consultades

La tasca de recerca bibliogràfica i documental ha estat molt important des del principi.

Fonts bibliogràfiques

S'han tingut en compte referències bibliogràfiques generals i bibliografia local específica de la comarca i del terme de Vilobí. Al final de la memòria s'ofereix un apèndix bibliogràfic que dóna idea del material consultat. Cal fer especial menció al llibre de Salvador Llorac (LLORAC, 1991) que ofereix un important buidatge documental, i que va servir de base a l'hora de fer una primera documentació dels elements fitxats.

Bona part d'aquesta bibliografia va ser consultada a:

·Biblioteca pública de Vilafranca del Penedès
·Institut d'Estudis Penedesencs
·Centre de documentació del Museu de Vilafranca
·Oficina del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona

Fonts arxivístiques

Els arxius consultats han estat els següents:

·Arxiu Capitular de la catedral de Barcelona (ACB)
·Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA)
·Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB)
·Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca (AHCV)
·Arxiu Municipal de Vilobí del Penedès (AMVP)
·Arxiu Parroquial de Santa Maria de Vallformosa (APV)
·Arxiu particular de la Casa Olivella de Vilobí (APCOV)

Alguns d'ells, degut al volum de la informació localitzada, han sigut dignes de ser catalogats dins l'Inventari del Patrimoni Cultural, amb fitxa pròpia. Altres, com és el cas de l'ACA, només s'ha catalogat un document que ha estat considerat com a excepcional.

Material gràfic

En un intent de localitzar material gràfic que proporcionés una informació valuosa van ser consultats:

·Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca (AHCV)
·Arxiu de la Filmoteca de Catalunya

El volum de material gràfic localitzat ha estat molt petit, i només pot ser considerat de certa categoria el localitzat a l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès, on destaca especialment el film conservat sobre el procés del treball del guix.

Inventaris del Departament de Cultura de la Generalitat

Van ser consultats:

·Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya
·Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya
·Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana

Museus

·Museu de Vilafranca del Penedès
·Centre de documentació del Museu de Vilafranca del Penedès

Planimetria

Per a la localització dels elements fitxats s'ha utilitzat la següent planimetria:

· Fulls de plànol, escala 1:5.000, de tot el terme de Vilobí del Penedès, adquirits a l'Institut Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya

2.5.Informants consultats

Han col·laborat facilitant informació, entre d'altres, les següents persones:

· DOLORS SABAT COLOMER
· JAUME GUSTEMS
· JOAN HILL
· JOANA CUSINÉ
· JOSEP DOMÈNECH
· JOSEP LLOPART
· JOSEP MUSONS
· JOSEP ROVIRA SENDRÓS
· JOSEP SURIOL
· MªROSA SANABRE
· MELITÓ ARMENGOL
· MOSSÈN JOSEP CORTADA
· PEPITA MARQUÈS
· PERE ROMEU ROVIRA
· ROMÀ MACARIO
· ROSA GRAS ROMEU
· ROSA ROMEU
· ROSA MARQUÈS
· SALVADOR SURIOL OLIVELLA
· TON MARTÍ
· TON VILARRUBIAS
· XESCA CARBÓ

2.6.Criteris de selecció dels elements fitxats

El treball ha consistit en la identificació, classificació i descripció dels elements considerats com a patrimoni cultural existents en el terme municipal de Vilobí del Penedès

L'objectiu de l'inventari no era efectuar un estudi profund i concís de cada element que es fitxava, ni realitzar un treball de recerca històrica o etnològica amb teories i conclusions, sinó oferir una panoràmica general del patrimoni cultural del terme, esmentant el màxim possible d'elements, a fi d'obtenir una informació bàsica i concisa que serveixi com a instrument de posteriors estudis, determinant el que hi ha, i el que no hi ha, i el de crear un instrument vàlid per a una futura gestió del patrimoni.

Tanmateix, l'inventari no és ni molt menys un estudi tancat i decisiu del patrimoni cultural existent. L'objectiu és crear un instrument de treball subjecte a futures interpretacions, canvis de criteri, i ampliacions que el puguin fer créixer en funció dels nous estudis i ampliació dels coneixements.

En base a això, els criteris generals per a l'execució de l'inventari han estat:

· **Diversitat.** Ha estat el criteri bàsic, ja que, tenint en compte aquesta realitat complexa del territori, s'ha optat per reunir el major nombre possible d'elements.

·**Individualització.** Procurant donar a cada cosa un valor concret. El cas més exemplar és el fitxatge de totes i cadascuna de les sínies i pous que existien al

terme i que eren considerades de prou categoria com per fer-ho. Cadascun d'aquests elements té la seva fitxa, amb el seu nom i la seva particularitat. I malgrat que el context històric i descriptiu és el mateix, ja que ben mirat es tracta d'elements molt similars arquitectònica i històricament, s'ha intentat individualitzar-les al màxim.
Un altre cas similar és el dels pèlags, els quals, malgrat tenir un orígens i característiques similars, s'han donat a cadascun un número de fitxa independent i una particularitat diferent.
Un conjunt que en principi va presentar seriosos dubtes va ser el dels refugis de la Guerra Civil, ja que formaven part d'un mateix conjunt històric i arquitectònic. Malgrat tot, actualment es troben totalment individualitzats i presenten característiques, mides i singularitats específiques, per tant es va optar per obrir quatre fitxes diferents.
Si van ser tractats com un conjunt el seguit de remeis tradicionals incorporats a la fitxa de Tradicions remeieres (fitxa n.75), ja que es va creure que formaven part d'un mateix grup de coneixements, que pertanyien quasi exclusivament a una sola persona.

· **Atemporalitat**. Aquest criteri s'ha dut a la pràctica de forma estricta, ja que bona part del patrimoni arquitectònic conservat té els seus orígens i és el resultat d'intervencions econòmiques dutes a terme durant els segle XIX i XX. En aquest sentit s'ha optat per fitxar des dels jaciments paleolítics, fins a la moderna fàbrica de guix.

· **Identitat**. En aquest cas el criteri a seguir a estat el de fitxar tots aquells elements que d'una manera o altre donaven identitat pròpia al municipi i la població.

2.7.La fitxa

Bona part de la informació recopilada durant aquests mesos de treball ha estat abocada en un seguit de fitxes que organitzen aquesta informació de forma ordenada en diferents camps. Així, a cada element considerat susceptible d'ésser considerat Patrimoni Local, se li ha donat un número de fitxa de forma individualitzada. Cada fitxa compta amb els següents camps, alguns dels quals mereixen comentaris aclaridors respecte a les incidències que s'han anat trobant:

· Núm de fitxa
· Codi
· Àmbit
· Denominació
· Ubicació
· Titularitat
· Propietat i Adreça
· Tipologia
· Ús actual
· Descripció
· Observacions
· Estat de Conservació
· Notes de conservació

· Autor
· Any
· Estil, època
· Segle
· Emplaçament
· Longitud
· Latitud
· UTM
· Altitud
· Accés
· Núm.negatiu
· Fitxes associades
· Història
· Bibliografia
· Núm. Inventari de la Generalitat
· Protecció
· Autor Fitxa
· Data de Registre
· Data modificació
· Mapa
· Fotografies

· *Núm. de fitxa:* de l'1 en endavant. Els números són aleatoris, i malgrat que s'ha intentat guardar un ordre correlatiu, les correccions successives que s'han anat fent, i les obertures i tancaments de fitxes que es produïen a mida que l'inventari avançava, han impedit una correlació ben feta. Malgrat tot, el fet de què les fitxes pugin ordenar-se per tipologies facilita la recerca i l'ordre.

· *Àmbit:* Marca la tipologia de l'element fitxat. Apareix en una llista tancada que classifica els elements en els següents paràmetres:

1. Patrimoni immoble:	1.1. Edificis 1.2. Conjunts arquitectònics 1.3. Elements arquitectònics 1.4. Jaciments arqueològics 1.5. Obra civil
2. Patrimoni moble:	2.1. Elements urbans 2.2. Objectes 2.3. Col·leccions
3. Patrimoni documental:	3.1.Fons d'imatges 3.2. Fons documentals 3.3. Fons bibliogràfics
4. Patrimoni immaterial:	4.1. Manifestacions festives 4.2. Tècniques artesanals 4.3. Tradició oral 4.4. Música i dansa 4.5. Costumari

5. Patrimoni natural: 5.1. Zones d'interès natural
5.2. Especímens botànics singulars

· *Denominació:* Nom de l'element fitxat. S'ha utilitzat el nom pel qual és conegut. En el cas d'aquest inventari ens hem trobat en moltes ocasions amb el fet de que dos elements coincidien amb el nom. Per exemple la masia de Can Fontanals, i la casa del nucli urbà anomenada Cal Fontanals, A fi de distingir-los, un d'ells sempre s'ha especificat amb la localització, per tant trobem una fitxa amb el nom de Cal Fontanals, i una altra amb el de Cal Fontanals de Vilobí. El mateix passa amb les dues esglésies del terme, que ambdues porten el mateix nom, ja que la més moderna va ser projectada com una substitució de la vella, i totes dues duen el mateix nom. Així trobem l'església de Santa Maria de Vallformosa, i l'església de Santa Maria de Vallformosa de Vilobí. La primera va referència a l'edifici històric, i la segona a la moderna església. També ens hem trobat amb el cas d'elements repetits als quals s'ha volgut donar una fitxa independent. És el cas dels refugis de la guerra. Davant de la impossibilitat de diferenciar-los pel nom de la partida de terra on es trobaven ubicats, o amb algun altre nom identificatiu, s'ha optat per fer-ho amb números. Així, trobem la fitxa d'element anomenada: Refugi de la guerra n.1, n.2 i n.3. Només el de Cal Mayol pot ser identificat amb un nom propi. Respecte a les sínies i pous fitxats, sempre s'ha respectat el nom popular amb el qual se'ls coneix, que acostuma a ser el del propietari o bé el de la partida de terra on es troben.

Refugi de la guerra nº 1

Un altre cas és el dels pèlags. Sí bé en algunes publicacions apareixen amb noms: Torelló, Montserrat etc.. Aquests noms tampoc han pogut ser considerats com a noms identificatius de cadascun dels pèlags. Desprès de moltes converses mantingudes amb informadors d'edat, que havien treballat als pèlags, i desprès d'haver sondejat la població de Vilobí en diverses converses, s'ha arribat a la conclusió de què realment els pèlags no tenien nom definit. Eren els talls i prou. En tot el nom que es donava era el de la persona que l'explotava en concessió, i com que aquest anava variant, també ho feia el nom del pèlag. Davant d'aquests dubtes, s'ha optat per prendre la identificació que es va donar a l'estudi fet per HERNANDO S (2002), on s'identificaven com a A, B, C i D. Afegint en aquest cas l'E, que es va veure i tothom reconeixia des d'un principi com un altre pèlag malgrat que no estigués inundat.

·*Ubicació:* Camp on s'identifica el "lloc" , nom de la partida de terra o zona on es troba l'element. En el cas de trobar-se dins els nuclis urbans, es facilita l'adreça exacta. Al tractar-se d'un lloc amb dos nuclis (Vilobí i Bellver) , quan es tracta d'un elements identificat a Bellver, s'especifica primer com a Barri de Bellver, desprès l'adreça, i posteriorment la referència al terme de Vilobí amb el codi Postal. En el cas de trobar-se al nucli de Vilobí només apareix l'adreça i la identificació del codi postal i municipi. Aquest model és l'utilitzat per l'actual servei de correus a fi de diferenciar els dos nuclis concentrats.

· *Propietari i adreça:* S'indica el nom del propietari, i si s'ha pogut esbrinar, l'adreça.

· *Descripció:* Detall físic o descriptiu de l'element fitxat. En el cas d'elements immobles, s'ha intentat ser el més concret possible, fent-ho de la manera més àmplia i concisa, i sempre seguint uns paràmetres d'ordre en totes les fitxes: tipus de planta, tipus de coberta, nombre de pisos, orientació, descripció de la façana principal, descripció de les façanes laterals i posteriors, detalls, interiors etc..
En el cas del patrimoni immaterial, es fa la descripció de la tradició el més ordenadament possible, seguint sempre un criteri cronològic

· *Observacions:* En aquest apartat s'esmenten aspectes col·laterals, per exemple si existeix o no documentació, si hi ha alguna col·lecció d'objectes associats a l'immoble. Si hi ha algun comentari sobre toponímia, cronologia etc..

· *Estat de conservació*: Valora l'estat de conservació de l'element.

· *Notes de conservació:* Es detallen els comentaris respecte a la conservació de l'element.

· *Autor*: Es detalla l'autor en cas de que existeixi. A l'inventari del patrimoni de Vilobí no s'han pogut identificar autors.

· *Segle:* S'intenta detallar el segle en el qual pot datar-se l'element. En el cas de tractar-se d'un període en el qual s'abarquen diversos segles, aquesta apareixen especificats al camp d'estil, època.

· *Emplaçament:* Aquest camp intenta complementar el camp d'ubicació. Es tracta d'especificar, de manera molt resumida, degut a la falta d'espai, la forma d'accés a l'element.

· *Logitud:* S'ha obviat

· *Latitud:* S'ha obviat

· *UTM:* En totes les fitxes (a excepció del patrimoni immaterial) s'ofereixen les coordenades UTM, per la qual cosa s'han obviat els dos camps anteriors.

· *Fitxes associades:* El número o números d'altres fitxes associades. El criteri per associar fitxes, a estat el relació contextual i temàtica. D'aquesta forma, per exemple tots els elements que tenen a veure amb el concepte "guix" (pèlags, fàbrica de guix, el treball del guix, el magatzem de guix etc..) s'han relacionat, independentment de la seva proximitat geogràfica o històrica. També s'han relacionat elements tan dispars com la casa de Cal Jan Pau, el jaciment arqueològic de la vinya del taverner, el cap d'estàtua romana, la columna romana etc., ja que tots giren entorn el mateix context temàtic: restes aparegudes entorn a un jaciment arqueològic.

· *Història*: En aquest camp s'intenta documentar històricament l'element. S'ha intentat fer de la manera més exhaustiva possible, malgrat que en molt casos existeix una manca d'informació bastant greu, que només seria suplida amb una investigació històrica molt més profunda que no s'escau a l'inventari. En el cas d'edificis o immobles, la

documentació no és només històrica, sinó que s'ha intentat fer també una evolució històrico-arquitectònica.

· *Bibliografia*: Tot i que en la memòria apareix una relació àmplia de la bibliografia relacionada amb el terme municipal, a les fitxes s'intenta delimitar el contingut temàtic a aquelles obres estrictament relacionades amb l'element.

3. DIAGNÒSTIC

3.1.Marc geogràfic i medi físic

Límits

El municipi de Vilobí del Penedès es troba ubicat dins la província de Barcelona, a l'extrem occidental de la comarca de l'Alt Penedès, entre els municipis de Sant Martí Sarroca, Guardiola de Font-Rubí, Les Cabanyes, Pacs del Penedès i La Granada. Es tracta d'un terme municipal de reduïdes dimensions: 9,3 km2. El perímetre total del terme és de 15,2 km lineals. La forma del municipi és més aviat allargada, seguint l'àmbit de l'antiga parròquia de Santa Maria de Vallformosa. La distància màxima en línia recta N-S és de 5,1 k, i l'amplada màxima de 3,3 km. El terme és travessat pel centre per la carretera BV-2127 de Guardiola de Font-Rubí a les Cabanyes, convertint-se aquesta en el principal eix vertebrador i de comunicacions del municipi. La població es concentra en dos nuclis: Vilobí de Penedès que fa els efectes de capital municipal, ubicat sobre un turó de 286 m d'alçada, i que compta amb alguns barris moderns al voltant com és el de les Guixeres; i un segon nucli de caire més rural, anomenat Bellver, i que s'ubica en un altre turó a ponent de l'anterior, de 294 metres d'alçada. Als peus d'ambdos turons, s'extenen les terres de conreu del terme.

Característiques geològiques

Tot el terme de Vilobí pertany a l'era quaternària, exceptuant el curs de la riera de Vilobí, que és terciari. També és d'aquest últim període una clapa allargada al nord del terme que va des del barri de Bellver a Ca l'Esquirol.[1]

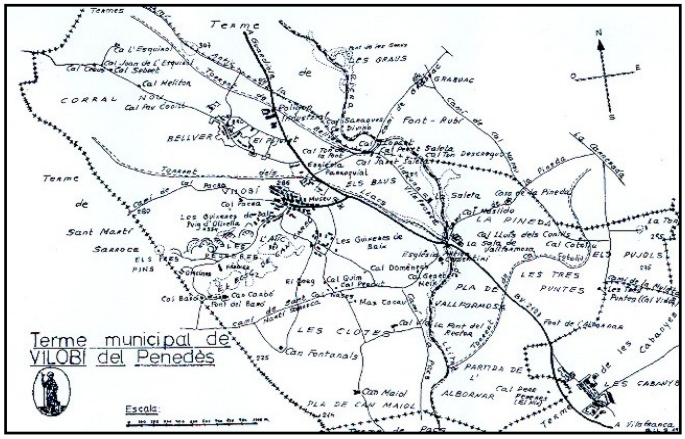

La zona que compren el poble de Vilobí i les pedreres de guix, així com els pujols que l'envolten, és miocènic superior amb guix. El nombre d'espècies fòssils que es troben a la comarca són molt nombroses, especialment a l'entorn de les pedreres de guix.

Estructura orogràfica

[1] LLORAC, S (1991:31)

Plana de Bellver amb el Bosc de la Planota al fons

L'estructura orogràfica del terme cal definir-la essencialment com una plana, amb petites ondulacions a migdia (La Coma, l'Olivella, Can Carbó), una al N-O (La Planota),i dues ondulacions més al bell mig de la plana sobre la qual s'ubiquen els dos nuclis habitats. L'alçada màxima és el turó de l'Olivella amb 335 metres.

Hidrografia

Vilobí pertany a la conca hidrogràfica del Foix, on desguassa la riera principal que travessa el terme de N-O a S-E, anomenada riera de Vilobí o de Llitrà. Subsidiaris d'aquesta riera són els torrents de la Planota, dels Llacs, de Can Cotoliu, i d'en Mayol, que només porten aigua en èpoques de pluges cabaloses. Com a única font important s'ha reconegut la font de Can Baró, en moltes ocasions també eixuta. L'abastament d'aigua al terme es realitza mitjançant pous i aigües subterrànies.[2]

Flora i fauna

La superfície conreada ocupa quasi bé tota la zona planera del terme, i representa el 88% de la seva superfície. Actualment el conreu predominant és la vinya, sent aquest pràcticament un monocultiu. El bosc es redueix a les superfícies aturonades de La Coma, L'Olivella, Can Carbó i la Planota. Es tracta d'un tipus de bosc molt degradat per la intervenció humana, consistent bàsicament en pi blanc, amb petites clapes d'alzina, amb un sota-bosc format per garrics, i fonolls. Vora els marges de la riera i els torrents es concentra l'escassa vegetació de ribera, formada per canyissars, pollancres i albers.

Bosc de la Coma. Exemple de bosc residual

La fauna es troba molt condicionada per l'activitat humana, limitant-se als mamífers de zones boscoses: conills, llebres, algun esquirol, rèptils, i a les zones humides granotes, salamandres i gripaus. Els ocells més habituals són els pardals, verdums i caderneres.

[2] LLORAC, S (1991:32)

Malgrat aquest pobre panorama, la transformació de les antigues guixeres en espais humits ha introduït una nova variable en la flora i la fauna que aporta certa riquesa.

A nivell geogràfic, el terme es troba dividit en diverses partides geogràfiques, al voltant de les quals s'organitzen alguns barris. Es tracta de partides basades no només en realitats geogràfiques, sinó també històriques. Són les de: Corral Nou, Barri de Bellver, La Planota, Els Llacs, Els Prats, Nucli urbà de Vilobí, les Guixeres de Dalt i de Baix, El barri de la Font. Els plans de Vallformosa, Els Plans de Cal Mayol, Les Clotes, El Bosc de l'Olivella, el Bosc de Can Carbó, La Pineda i Els Pujols.
Alguns d'aquestes partides es corresponent amb l'existència d'alguna masia o casa que les identifica, és el cas de La Pineda (masia de la Pineda), els Plans de Cal Mayol (Can Mayol), Les Clotes (Can Fontanals), Els Pujols (masia de Can Cotoliu) etc. Pels plans de Vallformosa s'entenen el conjunt de terres que envolten l'antiga església de Vallformosa, actualment ocupades per les caves de dit nom i per la masia de la Sala. Altres com el barri de la Font, o les Guixeres de Dalt i de Baix, es corresponent amb partides on apareixen petits nuclis de cases de nova construcció. Les partides del Llacs, Corral Nou i els Prats són totalment agràries, mentre el barri de Bellver i el nucli urbà de Vilobí concentren la major part de la població del terme.

3.2.Plànol de situació

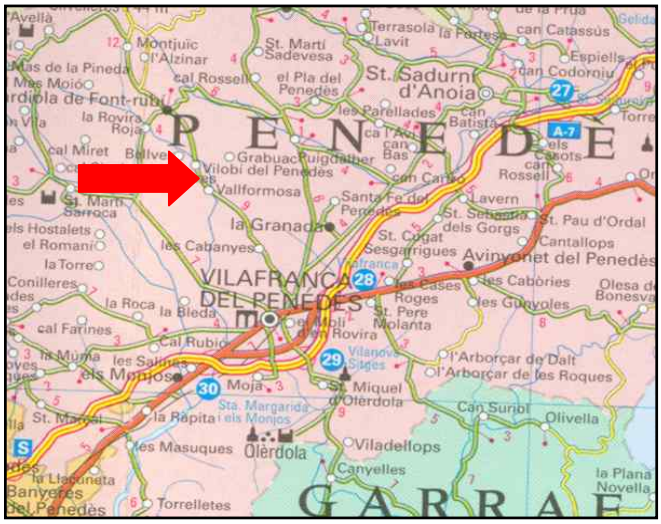
Vilobí del Penedès
Vallformosa
la Granada
VILAFRANCA DEL PENEDÈS
Avinyonet del Penedès
St. Sadurní d'Anoia
Olèrdola
Moja
Olivella
Vilademlops
Canyelles
Torrelletes
Banyeres del Penedès
Santa Fe del Penedès
St. Cugat Sesgarrigues
Lavern
St. Pau d'Ordal
Cantallops
Les Cabòries
Les Gunyoles
Olesa de Bonesvalls
Can Sunbt
la Plana Novella
Les Masuques
Les Salines
Els Monjos
Cal Rubió
Cal Farines
la Bleda
la Roca
la Torre
Conilleres
Les Cabanyes
Les Cases
Roges
St. Pere Molanta
Vilanova Sitges
St. Miquel d'Olèrdola
Sta. Margarida i els Monges
la Rapita
St. Marçal
la Llacuneta
Torrelles
Montjuic d'Alzinar
St. Martí Sadevesa
Terrasola Lavit
Espiells
Can Codorniu
Can Batista
Rossell
Les Parellades
Grabuac
Ruigdaber
Bellver
Cal Miret
la Rovira Roja
Mas de la Pineda
Mas Moió
Font-rubí
Avellà
St. Martí Sarroca
Els Hostalets
el Romani
Can Catassús
Can Bas
Can Carbó
Can Fontanals
Can Rovira
Can Molanta
Can Sala
Can Cotoliu
Can Rossell
Can Batista
Can Sunbt
Can Carbó
Can Bas

Bellver: procedeix del llatí “pulcro videre”, o sigui bella vista, ja que l’elevació del turó permet una excel·lent visió de les terres properes. Possiblement aquest topònim fou aplicat durant l’Edat Mitjana. Actualment s’aplica exclusivament al nucli habitat ubicat sobre el turó de Bellver, i que es apareix oficialment com a “Barri de Bellver”[4]

Vallformosa: el nom de l’antiga parròquia prové de l’aglutinació de dues paraules “vall” i “formosa”, ambdues en llengua vulgar, referides com a vall bonica. El topònim el podem trobar ja documentat al segle X, aplicat a les planes del terme de Vilobí, especialment a la zona de confluència entre la riera de Vilobí o de Llitrà i el torrent dels Llacs. L’any 997 apareix al document de judici entre Bonfill i els habitants de la zona la identificació com a “Vallefermonsa” en referència a la parròquia de Vallformosa. Actualment aquest topònim s’aplica exclusivament a la zona planera coneguda com els Plans de Vallformosa, que envolta la confluència d’aquests dos fluxos hidràulics.[5]

Guixeres: dins del terme, esmentades des del segle XI, es localitzen les guixeres, unes anomenades de Baix, per estar situades sota el nucli de Vilobí, i altres anomenades de Dalt, per estar situades al Bosc de Can Olivella, és a dir per sobre del nucli de Vilobí.. El topònim guixeres prové del llatí “gypsum”, que vol dir guix, en referència al jaciment de mineral del turó. Actualment s’aplica als dos grups de cases properes: Guixeres de Dalt i Guixeres de Baix, que conformen els dos barris annexes al nucli de Vilobí.[6]

Imatge de les guixeres

Corral Nou: És el nom d’una partida de terra ubicada al Nord-Oest del terme de Vilobí, als límits amb Guardiola de Font-Rubí, prop de la Rovira Roja. L’origen d’aquest topònim el trobem als segles XVIII i XIX, degut a l’existència d’un gran corral destinat a tancar ramats i que devia estar ubicat prop de l’antiga carrerada de Vilafranca a la Llacuna. Actualment no queda cap rastre d’aquest antic corral, documentat el 1860, però hi ha romàs el nom de la partida.

Els llacs: és el nom amb el qual es coneix una partida de terra ubicada al Nord del terme de Vilobí, entre el Bosc de la Planota i el barri de Bellver. Fa referència a una antiga zona inundable, que ocupa l’espai planer entre els dos turons –el de la Planota i el del Barri de Bellver-. Actualment aquesta zona es troba dessecada i travessada de dalt a baix pel torrent anomenat dels Llacs.

Els prats: fa referència a una partida de terra, força planera, ubicada a migdia del terme, entre el turó de Bellver i el Bosc de la Coma.

El camp d’aviació: Peça de terra ubicada al Sud-Est del terme, seguint la línia de la riera de Vilobí, entre la Masia Via i la masia de Can Mayol. Aquesta enorme peça de terra va ser adequada durant la Guerra Civil (1936-1939) com a camp d’aviació, i provista

[4] LLORAC, S (1991: 118)
[5] LLORAC, S (1991:118)
[6] LLORAC, S (1991:118)

d'equipaments adequats com garites de vigilància, una reixa de protecció, i refugis anti-aeris.

La Pineda: Partida de terra ubicada al Nord-Est del terme municipal, entre la Crta. BV-2127 i l'antiga carrerada de Les Cabanyes a Guardiola de Font-Rubí, sota l'àrea d'influència de la masia coneguda com La Pineda documentada des del segle XV. Fa referència a una antiga àrea d'extensió boscosa poblada de pins. Actualment resten escassos testimonis al voltant de la masia, havent-se convertit tota la partida en superfície conreuada de vinya.

El Baus: Partida de terreny que discorre paral·lela a cerç de la Crta. BV-2127 des de la masia de la Sala fins la Creu Grossa. Es tracta d'un topònim molt antic documentat des del segle XV en relació a la propera masia de la Sala. Aquesta va ser coneguda fins al segle XVIII com La Sala dels Baus.

3.4.Evolució històrica

L'ocupació humana del terme de Vilobí del Penedès resta evidenciada des del paleolític mitja a través dels jaciments arqueològics localitzats (Vinyes de la Masia Via (fitxa n 22), Salabret (fitxa n. 26) i Corral Nou (fitxa n. 27). També pertany al període prehistòric el jaciment d'indústria lítica en sílex de les Guixeres de Vilobí, datat al neolític antic. Aquest jaciment es troba ja dins el terme de Sant Martí Sarroca, però limitant amb el de Vilobí, al sector de les actuals pedreres de guix. Les excavacions dutes a terme entre el 1974 i 1984 establiren dos moments d'ocupació clarament definits, que es corresponen al neolític antic cardial i al neolític antic amb superfícies raspallades. (Fer nota publicació Olerdulae, pag 76.)
Referent a l'edat del bronze, les troballes a la comarca són pràcticament inexistents.
Durant el període cultural anomenat ibèric, a la comarca del Penedès, la població assentada era important. Els poblats per terme general, es trobaven situats dalt dels turons i a vegades protegits per fortes muralles.

Umgüentaris de Can Cotoliu

A Vilobí la permanència dels assentaments ibèrics s'observa en diversos llocs (Camp de Salabret (fitxa n. 26), la vinya del Bartrolí (fitxa n. 25), sent el més significatiu el jaciment ubicat a la partida dels Pujols, al costat de la Casa de Can Cotoliu (fitxa n. 24), on van ser localitzats elements com un umgüentari, i restes d'una inhumació. També als terrenys de Can Carbó s'han localitzat restes de ceràmica ibèrica, així com una interessant pedra de molí, avui exposada al Museu de Vilafranca. No es pot assegurar la presència d'un poblat ibèric important dins el terme de Vilobí, ben al contrari, els jaciments localitzats semblen indicar la presència d'assentaments rurals de petites dimensions. Els pobladors d'aquestes contrades s'anomenaven cossetans, els quals s'extenien s'estenien també per les actuals comarques del Camp de Tarragona, el Garraf

i part de la Conca de Barberà, almenys aquest era el seu hàbitat quan tingué lloc la conquesta romana. [7]

La dominació romana començà l'any 218 a.C. Les tribus ibèriques quedaren integrades al mon cultural romà. Les restes romanes a Vilobí i el seu entorn, són poques però de gran importància. Destaca especialment el jaciment arqueològic anomenat La Vinya del Taberner (fitxa n. 23), on possiblement s'enclavés una important vil·la romana. Les restes localitzades procedeixen d'aquest jaciment són: Un cap femení de marbre conegut com "Cap de Venus", dels quals només es coneixen dos o tres exemples en tot el principat; abundants restes de ceràmica, un fragment d'inscripció, i segons la explicació dels antics propietaris una columna romana, podrien indicar l'existència d'una vil·la molt important. També cal destacar la troballa d'una llosa sepulcral inscrita. És molt possible que la importància d'aquest assentament, estigui estretament relacionada amb la presència d'importants jaciments de guix al terme, que durant aquest període (segles I-III d.c) ja eren coneguts i explotats.

Columna romana de Cal Jan Pau

Malgrat els aconteixements que marquen el final del període romà i el principi de l'Edat Mitjana, no és gaire probable que la forma de vida de la comarca i el territori vilobinenc canviessin de forma substanciosa, continuant els hàbitats i el conreu de les terres planeres, seguint la tradició romana.

La invasió musulmana del principis del segle VIII sí degué suposar un cert trasbals per les antigues estructures d'habitat i població, produint el despoblament de bona part d'aquestes terres. Les zones planeres del territori de Vilobí, a l'igual que altres terres penedesenques, des del riu Anoia al Gaià restaren pràcticament despoblades. Fins al segle IX la població es refugià en llocs estratègics i aturonats. No fou fins el segle X, en que la presència del comtat de Barcelona es feu més forta en aquestes terres proporcionant seguretat, i afavorint l'assentament de la població a les zones planeres, aptes pel conreu.

Al llarg del segle X, la població es consolida en territori vilobinenc, i el document conservat de l'any 977 corrobora l'existència d'un grup força nombrós de petits propietaris que feia més de trenta anys que vivien i conreaven les terres anomenades de Vallformosa. Aquest document també ens revela les tensions existents entre aquests petits propietaris i els intents per part dels més poderosos d'apropiar-se de les terres. Són els prògroms que anuncien l'inici del sistema feudal. Així el que realment testimonia aquest document és el judici entre un senyor poderós, anomenat Bonfill, que reclama les terres del lloc anomenat Vallformosa, i els pagesos que la defensen al·legant que fa més de trenta anys que les conreuen i per tant hi tenen dret. Es tracta d'un

[7] LLORAC S. (1991: 77)

meravellós document que ens permet conèixer no només el nombre de famílies que hi vivien sinó també els seus noms i la seva estructura familiar.[8]

Malgrat aquests intents per preservar la seva autonomia finalment el terme de Vilobí en aquests moments va caure sota la jurisdicció dels senyors del castell de Sant Martí Sarroca, convertint-se en un districte anomenat la "quadra de Vallformosa o de Vilalbí", i establint una "domus" o "casa forta" a "Villa Albin" on presumptament hi viuria un castlà encarregat de l'organització de la zona. Així romangué fins el segle XIV, concretament l'any 1322, en que la quadra de Vilobí fou venuda pel cavaller Berenguer de Castellbisbal, hereu de la nissaga dels Santmartí, a la Pia Almoina del capítol de la catedral de Barcelona. El document de venda resulta d'una gran importància doncs apareix una relació magnífica dels masos de Vilobí, així com dels límits territorials de l'esmentada quadra.[9]

A partir d'aquests moments la propietat del terme passa a ser d'aquesta institució religiosa, que malgrat ser l'encarregada del cobrament de censos i impostos, no sembla que hagi exercit mai un domini molt directe sobre el territori, efectuant segurament només controls periòdics pels seus representants.

És durant els segles posteriors –XIV, XV i XVI- quan es configuren la majoria dels masos existents al terme municipal i que encara actualment existeixen. També són els segles en els quals es consolida l'estructura social i econòmica que perdurarà fins el segle XIX. Durant tot el període modern –segles XVI-XVIII-, malgrat les epidèmies, guerres i bandolerisme, les formes de vida i les activitats quotidianes canviaren poc. Cal destacar però, l'arribada d'immigració d'individus procedents en gran part de Bearn, Gascunya i el país de Foix, els quals s'ocuparen majoritàriament de les tasques de conrear la terra.

Al segle XVII s'observà un fort redreçament econòmic, palès a les construccions encara existents de les masies i casals, i que es revela en forma d'arcs conopials i decoracions estucades.

El segle XIX és certament mogut produint-se invasions, guerres civils, bandolerisme, revolucions etc..Sabem que l'any 1820 Vallformosa de Vilobí , en concepte de delmes i primícies,pagava a l'església 7 quarteres de blat, 3 de mestall, 10 d'ordi, l'8 d'altres grans, 5,5 cargues de vi i 5 quarteres de cànem [10]

A la primera guerra carlina (1833-1840) el poble es veié molt poc afectat per dits esdeveniments. L'any 1837 l'estat abolí els senyorius jurisdiccionals, per la qual cosa el terme de Vilobí i el lloc de Vallformosa es veieren lliures de tot lligam amb la Pia Almoina. És durant aquesta època, concretament el 1842, quan tingueren lloc els tràmits necessaris realitzats a les autoritats superiors a fi d'aconseguir la incorporació del ric territori de Vallformosa al de Vilobí. Finalment el 1846 s'aconseguí unificar els dos pobles, que agafà el nom de Vilobí del Penedès, malgrat que la parròquia seguí anomenant-se Santa Maria de Vallformosa. [11]

[8] LLORAC (1991:80). Al text de Salvador Llorac, s'inclou la trascripció documental.
[9] LLORAC (1991:82)
[10] LLORAC, S (1991:99)
[11] LLORAC, S (1991:96)

A les darreries del segle tingué lloc la plaga de fil·loxera. El fet s'observa el 1891 i va provocar una greu crisi econòmica i agrària, la qual cosa comportà l'emigració de molta gent a les ciutats. Els anys que seguiren ala fil·loxera se'ls coneix com "els anys de la fam", malgrat que de seguida començaren els esforços per reparar els danys, empaltant ceps americans.

Durant el segle XX, sens dubte l'aconteixement més significatiu va ser el trasbalsament de la Guerra Civil (1936-1939) en que la crispació social fou molt elevada. Els anys posteriors el poble es mantingué dedicat al conreu de la terra i a la producció de guix, que començà en aquests moments a industrialitzar-se.

3.5.El poblament

L'assentament poblacional al terme de Vilobí cal remuntar-lo segurament al neolític mitjà, malgrat que la població devia ser molt reduïda. Cal arribar al període ibèric perquè el nombre d'habitants sigui considerable. El terme era habitat a diversos llocs amb assentaments de caire rural. Malgrat tot, és durant el període romà quan pot parlar-se d'assentaments consolidats amb la presència d'alguna vil·la important a la zona. La població existent durant aquest període devia ser la població indígena de base, que es mantindrà de forma contínua fins ben entrat el segle VII en que es produí la invasió sarraïna i es produí una despoblació general.
Possiblement durant el segle IX van tenir lloc intents malograts de repoblació, però hem d'arribar al segle X perquè es produeixi l'arribada de repobladors que s'assentaran a les terres del terme i romandran definitivament creant masos i roturant les terres.
El document conservat el 977 revela l'existència d'un grup de pobladors que feia almenys trenta anys que s'havien assentat i conreaven la terra.
Durant el segle XII es palesa l'arrelament definitiu de la població entorn als nuclis de Bellver i de Vilobí, en detriment del de Vallformosa, que deuria tenir una població molt minsa i completament disseminada.
Les dades del fogatges encara que siguin poc fiables donen una idea del nombre d'habitants. El primer fogatge conegut és el de 1358 i no esmenta ni Vilobí ni Vallformosa. Cal creu doncs que els focs anaven inclosos dins el castell de Sant Martí. Del fogatge del 1365-1370 es desprèn que la quadra de Vilobí devia tenir uns tretze focs, tenint en compte que no es compta la població de Vallformosa.[12]

Resulta interessant destacar com només un dels masos –el de Can Carbó-aparegut en la relació de masies i pobladors del document de venda del terme a la Pia Almoina del 1322 , va tenir continuïtat històrica en segles posteriors. Aquest fet l'hem de prendre com un indici d'un canvi importantíssim de masies i pobladors, possiblement arran de les epidèmies de Pesta Negra del segle 1348 i les seves successives onades. La mort de moltes famílies va provocar l'abandonament de terres i masies, la reestructuració de la propietat, i un cop arribat el segle XV la creació de nous masos amb una nova distribució de terres. Si examinem la documentació conservada observem com la majoria dels masos existents a Vilobí els podem localitzar a partir dels segles XV i XVI, especialment a partir del 1553 i del fogatge de població elaborat aquest any. Aquest fet ve a demostrar com possiblement al terme de Vilobí hi ha un seguit de masos i famílies abans de les pestes del 1348, que van patir un alt grau de mortalitat desapareixent moltes d'elles, i que en acabar el segle XV es funden nous masos amb nous pobladors

[12] LLORAC, S (1991:41) Al text de Salvador Llorac, s'inclou el llistat de persones afocades.

que van ser els que definitivament arrelaran en territori vilobinenc. La única excepció és el mas de Can carbó, encara que no tinguem la seguretat que de que el mas del 1322 sigui el mateix que encara rep aquest nom.

Al fogatge del 1553 s'informa de l'existència d'un total de trenta focs.[13]

Pel que fa a la segona meitat del segle XVI i el segle XVII la foscor dels fogatges és total, i el seguiment de la població només pot fer-se a través dels llibres sacramentals de la parròquia.

Al segle XVIII comptem amb els censos elaborats per José de Pedrajas, els 1716, 1717, 1718 i 1719, malgrat que no es consideren gaire fiables.

El cens de Floridablanca de 1787 dóna un total de 233 habitants pel poble de Vallformosa, i 197 pel de Vilobí, la qual cosa implica un total de 430 persones. Sense lloc a dubtes, l'increment demogràfic del terme és ben significatiu, perquè corrobora la gran posperitat que tingué el segle XVIII; la introducció de millores sanitàries i l'increment de la riquesa agroepecuària.[14]

Ben al contrari el segle XIX és un segle convuls, que comença amb la guerra del francès l'any 1808. D'aquesta guerra es conserva un llistat on es relacionen tots els homes del terme, solters i vidus sense fills de 18 a 40 anys, susceptibles d'entrar a l'exèrcit

Durant el segle XX les dades ja són més fiables malgrat que els moviments de població són més importants. La crisi provocada per la fil·loxera produí una disminució de la població, que arribà a 989 habitants el 1897 i 911 habitants el 1900. El 1950 la població era de 1093 habitants. Aquesta és la més alta quota d'habitants aconseguida al terme, a partir d'aquests moments, i degut a l'atracció que provocava la indústria a les ciutats començà un procés emigratori que feu disminuir la població fins que el 1985 s'arribà als 749 habitants. El padró del 1986 donava 764 habitants. L'any 2001 es comptava amb 917 habitants i una densitat de població de 98,2 h/km2. La proximitat al nucli de Vilafranca del Penedès, la facilitat en les comunicacions i la tendència descentralitzadora de la nova societat afavoreix el creixement poblacional procedent de nuclis més grans que s'assenta a Vilobí.

3.6.Estructura econòmica i comunicacions

El conreu de la terra ha estat sens dubte la principal activitat econòmica del terme de Vilobí. Degut a les característiques climàtiques i hidrològiques, la tipologia dels cultius s'han mantingut sempre dins la tradicional trilogia mediterrània: oli-cereal-vi.

Malgrat el fort increment de la indústria, l'agricultura té encara un pes molt gran en l'economia del terme, especialment el conreu de la vinya, que poc a poc ha anat acaparant tot el territori fins a convertir-se en un monocultiu. Aquest cultiu configura la pràctica totalitat del paisatge del terme.

[13] Idem.
[14] LLORAC, S (1991:98)

El 1986, del total de la població activa, el 9,8 % s'ocupava a l'agricultura. El 32 % en la indústria. El 14 % en la construcció, i el 44 % en el sector serveis. (Dades extretes de l'institut d'Estadística de Catalunya)

Territori ocupat per les vinyes

Tradicionalment, la indústria característica de Vilobí ha estat l'extracció de guix. Els jaciments de guix han estat coneguts i explotats des del període romà, malgrat que és a l'Edat Mitjana quan aquest tipus de treball queda testimoniat documentalment.[15]

Malgrat tot, l'extracció i explotació del guix no ha estat mai una indústria predominant. L'extracció i elaboració del guix es feia amb mitjans molt manuals (veure fitxa nº 92) i tan sols unes quantes persones s'hi dedicaven. Ni tan sols els propietaris de la Casa Olivella, propietaris també de les guixeres, les explotaven directament, doncs tenien la idea preconcebuda de que tothom qui es dedicava a l'explotació del guix s'acabava arruïnant. Tan sols es limitaven a arrendar-les.

Aquest panorama canvià radicalment a mitjans del segle XX, amb la introducció d'algunes millores en el mecanisme d'explotació i el creixement de la construcció, van afavorir la demanda. La concentració dels antics molins de guix en quatre fàbriques va afavorir l'increment de la rendibilitat en l'explotació del guix. Als anys seixanta les empreses explotadores es van unificar en Yesos de Vilobí i Gyps S.A., i el 1967 es creà Vilovigyps S.A. Aquesta empresa es va convertir en la capdavantera en l'exportació de guix als mercats mundials, ofertant feina a bona part de la població del terme. Malgrat tot es tractava d'una feina molt eventual. La inundació dels pèlags va provocar el tancament de la fàbrica als anys noranta i la desaparició definitiva d'aquest tipus d'indústria.

La indústria principal actualment és la producció de vins i caves. Destaquen algunes, però sens dubte la més important és Caves Vallformosa, creada el 1981 com a successora de Bodegues Domènech, i es troba ubicada a la masia de La Sala de Vallformosa.

Actualment s'ha creat un polígon industrial al peu de la carretera, tocant a Bellver, amb importants empreses instal·lades.

La ramaderia ha estat sempre un sector subsidiari de l'agricultura. A la dècada dels anys seixanta s'instal·laren diverses granges, moltes de les quals actualment han tancat.

El turisme encara no es troba molt promocionat malgrat les possibilitats que un correcte plantejament del tema oferiria.

[15] LLORAC, S (1991:58)

Les comunicacions tradicionals del terme s'han realitzat de forma tradicional a través de l'antic camí de Vilafranca a Guardiola de Font-Rubí que travessa el terme d'Oest a Est. Actualment aquest camí es troba convertit en la Carretera BV-2127. Destaca també la xarxa subsidiària i interna de camins que comuniquen Vilobí amb Pacs i amb Sant Martí Sarroca.

També romanen com a camins interns les dues antigues carrerades utilitzades pel transport de ramats entre Vilafranca i la Llacuna, i entre Les Cabanyes i Guardiola de Font-Rubí.

3.7.Equipaments patrimonials

El nucli de Vilobí concentra la quasi totalitat dels serveis i equipaments que el terme ofereix. Els serveis que ofereix el consistori són els correlatius a un terme de dimensions petites. D'altra banda la facilitat de comunicacions i la proximitat amb Vilafranca del Penedès, fa que la població tingui una gran tendència a desplaçar-se a aquesta població a la recerca de serveis més especialitzats. Els veïns de les masies disseminades per tot el terme també mantenen aquesta tendència a desplaçar-se a Vilafranca a la recerca de serveis més variats.

Els serveis bàsics amb els que compta el municipi són:

Casa de la Vila
Escoles públiques
Cementiri
Biblioteca pública
Pista Poliesportiva
Camp de futbol
Consultori mèdic municipal
Farmàcia
Cambra agrària
Servei de correus

A nivell cultural el terme compta amb un local social anomenat "Jaume Via", que ha estat adequat com a local d'esbarjo per les entitats de Vilobí
Amb funcions de local social també hem de comptat amb l'espai de l'edifici de la Cooperativa de Bellver, que serveix com a local d'esbarjo i reunió de les entitats de Bellver.

Museu de geologia

El municipi compta amb un museu de Geologia que acull una col·lecció de minerals important, així com una mostra de maquetes de diferents models de molins de guix d'arreu de Catalunya i una petita col·lecció de fotografies relacionades amb

el treball d'extracció del guix. Aquest museu és de titularitat privada i la vista ha de concertar-se prèviament amb el propietari. Les relacions poc fluides entre el consistori de Vilobí i el propietari del museu dificulten la normalització en la gestió i la regularització del museu, privant al municipi d'un equipament que podria ser de gran interès en el desenvolupament turístic i cultural de Vilobí.
L'actual projecte de desenvolupament d'un àrea d'educació ambiental i d'explicació dels pèlags i les guixeres compta la dificultat d'aquesta mútua entesa, que priva al projecte d'una informació i uns materials que ja existeixen.

3.8.Estat legal de protecció

No hi ha cap dels elements inclosos dins l'inventari del patrimoni cultural que gaudeixi de la categoria de BCIN

Alguns dels elements es troben inclosos dins dels catàlegs d'inventaris de la Generalitat de Catalunya. Així, el jaciments arqueològics (fitxes n. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29), juntament amb la inscripció funerària (fitxa n. 30) es troben incloses dins la Carta Arqueològica del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

També alguns dels elements immobles: Cal Romeu (fitxa n.52) Cal Viela (fitxa n. 56), Cal Temporal (fitxa n. 57), la capella de Sant Pere de Bellver (fitxa n. 60), la Cooperativa de Bellver (fitxa n. 19), l'església de Santa Maria de Vallformosa (fitxa n. 53), la moderna església de Santa Maria de Vallformosa de Vilobí (fitxa n. 45), Ca la Quitèria (fitxa n.58), Can Fontanals (fitxa n. 28), el magatzem de guix (fitxa n. 59), La Saleta (fitxa n. 54), La masia de la Pineda (fitxa n. 53), Cal Miret (fitxa n. 55), Cal teixidor (fitxa n. 46), l'antiga casa del Comú (fitxa n. 18) i Ca la Quitèria de Vilobí (fitxa n. 87) es troben incloses dins el Catàleg d'edificis del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya.

3.9.La situació del patrimoni al terme i anàlisi

En base a la informació recollida es poden determinar les realitats que a continuació es detallen en diferents criteris d'anàlisi:

3.9.1.Descripció general i valoració

Anàlisis per àmbits
A nivell general la distribució per àmbits mostra una clara preponderància del patrimoni immoble, que suposa el 60 % del total del patrimoni municipal. L'altre 40% del patrimoni del terme es distribueix entre el patrimoni immaterial, que ocupa el 16 % del total, el patrimoni natural, que ocupa el 13 %, el patrimoni moble, que suposa el 7 % del total, i el patrimoni documental que significa el 8 %.

Àmbits patrimonials

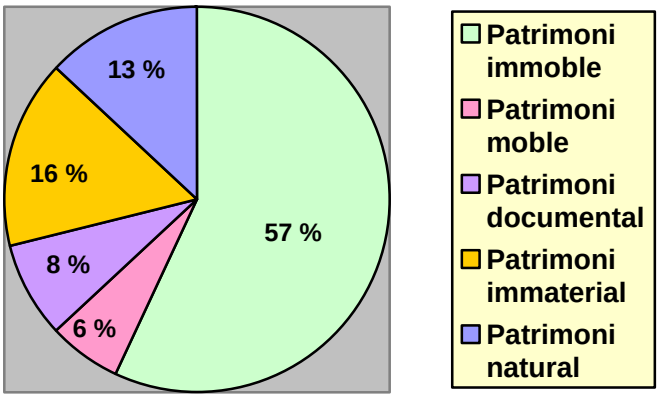

Destaca doncs un clar predomini del patrimoni immoble davant de la resta de categories. Aquesta realitat es tradueix en el fet de que bona part del patrimoni existent al terme és un tipus de patrimoni molt visible en edificis, conjunts arquitectònics i restes constructives.

Anàlisi per tipologies:

Patrimoni immoble

El patrimoni immoble és sens dubte el més nombrós, amb un total de 61 elements fitxats, significa el 57 % del total del patrimoni. Aquest tipus de patrimoni es cataloga en cinc categories, que es distribueixen de la següent manera: Edificis: 22, Conjunts arquitectònics: 5, Elements arquitectònics: 24. Obra Civil: 3 i jaciments arqueològics: 7

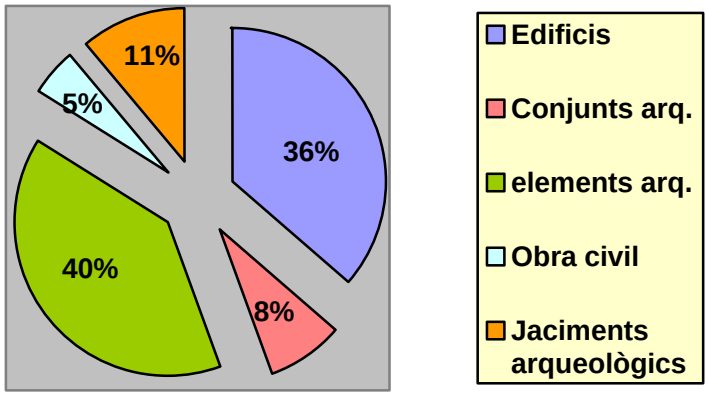

Aquest tipus de patrimoni el formen principalment els següents blocs:

Edificis: s'han considerats edificis la majoria del patrimoni immoble fitxat, incloses les masies. Només algunes d'elles que comptaven amb instal·lacions adossades s'han catalogat com a conjunts arquitectònics. També han estat considerats edificis la majoria dels immobles ubicats dins els nuclis urbans de Vilobí i Bellver.

Conjunts arquitectònics: Només el 8 % del patrimoni immoble és considerat conjunt arquitectònic. Entre d'altres s'inclou una masia com Cal Jan Pau, que compta amb diversos edificis i una capella dins el mateix recinte, els dos conjunt eclesiàstics del municipi, el nucli industrial de Vilobigyps, i els dos nuclis urbans que formen el terme.

Elements arquitectònics: Destaca l'existència d'algun portal adovellat com el de Can Mayol. En aquest cas, ja que la casa es trobava molt modificada i en molt mal estat, es va procedir a fitxar tant sols el portal adovellat. Dintre d'aquesta tipologia s'han inclòs també les creus de terme. Els elements arquitectònics conformen l'altre gran grup del patrimoni immoble, amb un total del 39 % del conjunt, ja que s'han inclós dins aquesta tipologia els pous, sínies i refugis de la guerra.

Obra civil: Ocupa un total de 3 fitxes (el 5%). Dins d'aquesta tipologia s'inclouen les dues carrerades localitzades, i la única Font del terme encara conservada.

Jaciments arqueològics: S'inclouen tots els jaciments arqueològics classificats dins la Carta Arqueològica del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Cal dir però, que la localització de restes al llarg del municipi és molt més nombrosa. Aquesta informació ha quedat recollida dins l'apartat d'elements no fitxats.

Com podem veure el patrimoni immoble és un conjunt important divers. El seu estat de conservació és òptim i la seva diversitat constitueix una font de riquesa cultural. Cronològicament també és molt divers, i va des de la prehistòria fins als segle XX. L'origen d'aquest patrimoni l'hem de buscar en les relacions d'hàbitat quotidià, que provoca la construcció de cases i masies per viure i treballar, i en les activitats econòmiques tradicionals derivades de l'explotació de la terra i la ramaderia. La categoria arquitectònica d'alguns d'aquests edificis és considerable, i passa a analitzar-se en l'apartat d'elements destacables.

Considerable és també el nombre d'edificis fitxats dins els nuclis urbans de Vilobí i Bellver, que contribueixen a donar la fisonomia característica i la personalitat a ambdues poblacions.

Cal destacar però la importància de les dues esglésies parroquials. L'antiga parròquia manté una importància històrica fonamental en el conjunt patrimonial de Vilobí. Es la parròquia al voltant de la qual s'organitza el terme actual de Vilobí, l'ànima cultural i administrativa, ja que els actuals límits territorials del terme coincideixen amb els de l'antiga parròquia. Alhora, va ser el centre espiritual dels seus habitants, ubicada en un lloc de confluència de camins, dominant tot el Pla de Vallformosa. Malgrat tot, l'edifici actual es troba en un estat pèssim de conservació, i a pesar de les actuacions dutes a terme durant la

Església de Santa Maria de Vallformosa

dècada dels anys noranta a fi de consolidar la teulada, l'interior de l'edifici es troba en un greu estat d'abandonament, i cal destacar l'existència d'uns elements decoratius interiors a base de guixos i estucats de gran qualitat, que mereixerien una recuperació. Es detecta però una certa manca d'estimació dels veïns de Vilobí per aquest vell edifici, que malgrat ser testimoni del seu passat i contenir el cementiri, només s'obre un cop a l'any –el dia de tots Sants- i no sembla objecte d'esforços per recuperar-lo.
D'altra banda l'actual parròquia construïda durant els anys trenta sembla aclaparar actualment les funcions religioses, i s'ha convertit en un dels punts de referència obligada dins el paisatge vilobinenc.

D'origen diferent és el conjunt de refugis de la guerra, datat l'any 1937, i que un cop fa deixar d'exercir les seves funcions va quedar abandonat, però aquest conjunt d'elements pot considerar-se com excepcional dins la trajectòria habitual d'un municipi. Aquest conjunt final de quatre refugis poden ser considerats com un dels elements patrimonials més originals del terme, al qual s'hauria d'atorgar una consideració especial.

Els jaciments arqueològics són abundants i prou significatius. Malgrat tot, són àmpliament desconeguts per part de la població. Molts d'ells van ser descoberts quan es feien les explanacions de terreny per plantar-hi vinya, circumstància que va provocar alhora la seva destrucció. Cal assenyalar que es tracta d'un tipus de patrimoni desconegut i infravalorat pels veïns de Vilobí. A nivell de valoració cal assenyalar que tots ells presenten una cronologia essencialment ibèrica i romana (a excepció alguns que la tenen en el període prehistòric). Aquesta abundància extraordinària de restes arqueològiques antigues, revela una important ocupació humana durant aquest període històric, segurament degut a la fertilitat del territori, la proximitat a les vies de comunicació i la presència de les guixeres.

Cal destacar la importància d'un d'ells: La vinya del Taberner (fitxa n. 23), al qual es troben vinculats bona part dels objectes mobles inclosos dins l'inventari: Cap femení de marbre (fitxa n. 32) , la columna romana (fitxa n. 31) i bona part dels objectes (ceràmica i restes d'una inscripció romana) inventariats dins la fitxa de Cal Jan Pau (fitxa n. 60), que donen idea de la importància d'aquest jaciment –possiblement una vil·la romana- que caldria tenir molt en compte.

Si hi ha un tipus d'element immoble que s'ha trobat a faltar al terme han estat les construccions en pedra seca, principalment les barraques de vinya. Caldria pensar que en un municipi on l'activitat vinícola han estat importantíssima des de fa segles, sent la vinya un dels principals conreus treballats, les barraques de vinya haurien de ser abundants. Almenys aquest és el cas en altres zones similars. En el cas de Vilobí del Penedès no s'ha localitzat cap barraca de vinya, ni cap marge de vinya en pedra seca. Interrogats els informants sobre aquest tema, així com els veïns de més edat, coincidien en diversos punts:

1. Fins als anys setanta els marges que creaven bancals per la plantació de vinya van existir, i certament la visualització de fotografies antigues així ho corrobora. A finals dels anys setanta es produeix una reconversió agrària important que implicà la pràcticament total desaparició dels conreus tradicionals de cereals, oliveres, fruiters i ametllers, i la ocupació d'aquests terrenys per la vinya. Bona part de les terres del terme foren adquirides o arrendades a les grans corporacions vitivinícoles del terme: Caves Vallformosa, Viñedos del Penedès

(Masia Can Carbó), i Loxarel (Can Mayol) entre d'altres. Les plantacions massives de vinya van implicar l'adequació del terreny a fi d'aplanar-ho i adequar-ho al treball de les màquines dins la vinya. Aquest fet va provocar un canvi considerable en la topografia i el paisatge del terme, que segons els informants, abans era molt més ondulat e irregular. Les explanacions massives per plantar-hi vinya van crear la planura existent avui dia al terme de Vilobí, i com a conseqüència van eliminar els marges de pedra seca i els bancals.

2. Les barraques de vinya dins el terme de Vilobí sempre han sigut escasses. Podia comptar-se alguna abans de les explanacions fetes als anys setanta per plantar vinya, però eren petites i molt escasses. Les barraques de vinya eren pròpies de terme com Guardiola de Font-rubí, que posseeix una topografia més accidentada, i una extensió considerable. La raó per la qual al terme de Vilobí no existien barraques de vinya és que es tracta d'un terme de petites dimensions i hàbitat força dispers. A més a més la propietat de la terra estava molt fragmentada, per tant els pagesos que cultivaven la vinya podien transportar les eines fàcilment des de casa seva, ja que la distancia de casa a la vinya no passava mai de mig hora caminant. L'existència de barraques per guardar-hi les eines era per tant innecessària.

Tampoc no es conserven restes arquitectòniques importants derivades de l'antiga activitat d'explotació del guix, restant només un dels antics magatzems (fitxa n. 59) i els testimonis arquitectònics deixats per la moderna fàbrica de Vilobigyps S.A. (fitxa n. 93). La senzillesa del procés d'explotació del guix, fet quasi bé tot amb mitjans molt manuals, i el poc interès en la conservació d'un tipus de testimoni que no es devia considerar important, ha fet que no es conservi res dels antics molins de guix, ni cap resta de les antigues fàbriques del segle XX.

Patrimoni moble

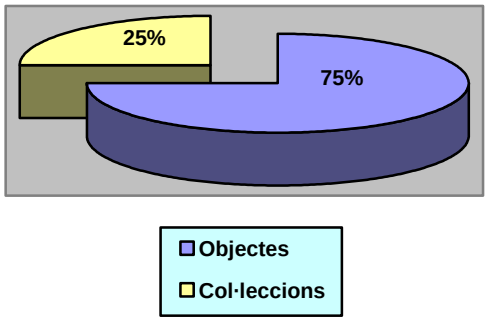

El patrimoni moble es escàs, doncs només representa el 6% del total d'elements fitxats, amb un número de 7 fitxes. Aquest àmbit patrimonial es distribueix en un total de 5 objectes i 2 col·leccions. Cal destacar però, que es tracta de pocs elements però d'un gran valor i una extraordinària singularitat. L'originalitat de les peces fitxades com a objectes no deixa dubtes sobre la categoria valuossíssima d'aquest tipus de patrimoni. Es tracta de tres objectes excepcionals del període romà: Una columna romana, un cap de marbre d'una estàtua i una inscripció funerària. A més amés cal assenyalar que dos

d'ells, i possiblement també el tercer, tinguin una procedència comuna, i estiguin relacionats amb el jaciment arqueològic anomenat "La Vinya del Taberner" al qual sens dubte s'ha d'atorgar una consideració especial.

D'altra banda les dues col·leccions existents: la d'estris agrícoles de la masia de la Sala, així com la del museu de Geologia de Vilobí, són de caràcter també excepcional per la seva amplitud. Són dos col·leccions importants, de caràcter privat. La primera pertany al Sr. Josep Domènech, propietari de la masia La Sala i les Caves Vallformosa. Malgrat la seva bona voluntat i l'interès, la manca de temps i d'espai fa que alguns dels elements que conformen la col·lecció es trobin en mal estat de conservació, i tal com són adquirits passen a arraconar-se sense cap actuació prèvia. Caldria una important tasca de recuperació, restauració i classificació del material que la conformen, així com l'establiment d'uns criteris d'ordenació i conservació adequats. D'altra banda cal destacar la importància de la col·lecció que conforma el museu de Geologia de Vilobí.

Antiga premsa de la Masia La Sala

Malgrat tot, el fet de que estigui en mans privades i depengui de la voluntat del propietari impedeix una correcta interpretació dels elements que la conformen. A pesar de la voluntat que el motiva no deixa de tractar-se d'una col·lecció privada, merament expositiva, sense criteris pedagògics o expositius, i sense horaris fixos d'obertura. En aquest sentit creiem que el rètol de "Museu" ubicat a la porta de l'edifici no reflecteix exactament la realitat del tema. A més a més, es tracta de col.leccions privades i no estan en el Registre de museus de Catalunya

Es tracta doncs d'un àmbit del patrimoni escàs però de gran categoria.

A pesar d'aquesta impressió, no es pot obviar que sorprèn l'escassa o nul·la presència de col·leccions d'estris agrícoles, especialment els relacionats amb l'activitat vitícola, a les cases i masies de Vilobí. Caldria pensar, que en un terme on el conreu de la vinya ha tingut una importància cabdal des de fa segles, i on hi ha hagut una activitat vinícola important a totes les cases de Vilobí, aquestes, especialment les masies propietàries de terres, haurien de comptar amb un patrimoni important d'aquest tipus: botes, boicois, premses, portadores etc.. Sorprenentment aquest tipus de patrimoni ha desaparegut, i interrogats els propietaris de les cases i els informats sobre aquest tema, tots argumenten el fet de què a partir dels anys setanta, quan es produeix la creació de les grans caves del Penedès i també al terme de Vilobí: la de Vallformosa i les Loxarel de Cal Mayol, els petits propietaris varen anar abandonant la fabricació de vi a petita escala. Aquest fet, i la manca de conscienciació de cara a la conservació d'aquest patrimoni, va fer que la majoria dels veïns es desfessin d'aquest tipus d'elements, destruint-los o venent-los. De fet, bona part de les peces que integren la col·lecció del Sr. Domènech a la masia de la Sala són adquisicions o donacions dels veïns del terme i d'altres cases de termes

propers. Podem donar per perdut doncs, una part important del patrimoni moble del terme.

Dins la mateixa tònica, caldria pensar que un nucli on una activitat tan singular com és l'extracció i explotació de les antigues guixeres, hauria deixat algun testimoni moble relacionat amb estris d'extracció i manipulació del guix. Doncs bé, aquest és inexistent. L'explicació donada pels informadors locals es basa en el fet de què el procés de treball del guix era molt manual i molt senzill, i les eines utilitzades eren pales, pics i poca cosa més. No hi havia una tipologia d'eina característica per extreure o manipular el guix, per tant no s'ha conservat cap elements específic.

Patrimoni documental

Aquest àmbit de patrimoni representa el 8 % del total del patrimoni del terme, i tot ell ha estat inclòs en la categoria de fons documental.. Els elements fitxats fan referència quasi bé exclusiva a conjunts documentals ubicats en grans arxiu històrics. Concretament són el l'Arxiu diocesà de Barcelona (fitxa n. 39), el de l'Ajuntament de Vilobí (fitxa n. 38), el de la parròquia de Santa Maria de Vallformosa (fitxa n. 37), el de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona (fitxa n. 36), i el de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès (fitxa n. 35). Es tracta en tot moment de conjunts documentals integrats dins d'altres fons històrics.

Com a elements excepcionals s'ha fitxat un document: el pergamí de l'any 977(fitxa n. 33)

Només s'ha localitzat un fons gràfic considerable dins dels fons de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès i que ha estat inclòs dins la fitxa que engloba aquest arxiu (fitxa n.35)

Malgrat la riquesa dels fons documentals dels arxius de consulta, es fa palesa l'escassetat dels fons documentals al terme, ja que per més que s'ha insistit no han estat localitzats fons privats importants dins les cases o masies de Vilobí. La única excepció és el fons privat de la Casa Olivella, que això sí, resulta d'una qualitat excepcional per la gran quantitat d'informació que proporciona dels segles XVII-XVIII i XIX.
Igualment pèssim és l'estat de la documentació gràfica, doncs no s'ha pogut localitzar cap conjunt fotogràfic important ni privat ni públic. Malgrat tot, això no vol dir que no existeixi, doncs fa uns anys l'Ajuntament de Vilobí va organitzar una exposició temporal amb motiu d'una festivitat local i va demanar fotografies antigues als veïns del terme. El resultat es va materialitzar en una vintena de fotografies d'entre 1900 i 1960 que van ser exposades. Aprofitant aquesta troballa, des de l'arxiu històric comarcal de Vilafranca del Penedès es va fer una còpia de cada, i el conjunt va ser incorporat als fons gràfics de l'arxiu.
Durant la realització d'aquest inventari, s'ha insistit moltíssim en aquest tema, demanant a tots els veïns que s'entrevistaven si tenien o no fotografies antigues al seu poder. La recerca ha estat totalment infructuosa, ja que les fotografies localitzades han estat sempre de caràcter familiar, però mai cap d'aquelles que va participar a l'exposició. No es pot precisar si ha estat per recel o bé per què no s'han arribat als propietaris. Finalment, quan es va fer el buidatge de l'Arxiu Històric Comarcal de

l'Arxiu de Vilafranca va aparèixer un fons gràfic format per les còpies dels originals de l'exposició. Ja que es tractava de les mateixes fotografies, es va optar per fitxar aquest fons gràfic dins la fitxa de l'Arxiu Històric (fitxa n. 35).
D'especial importància resulta la localització dins d'aquest fons d'un film de 12 minuts que testimonia el treball del guix a les guixeres i els pèlags de Vilobí, doncs és l'únic testimoni gràfic de com es feia.

Patrimoni immaterial

El patrimoni immaterial ocupa un total de 17 fitxes, significant el 16 % del total conjunt del patrimoni cultural. Aquesta tipologia s'organitza entorn a les següents tipologies: Manifestacions festives: 9, Tècniques artesanals: 1, Música i dansa: 4 i Costumari: 4

Malgrat tot, bona part de les manifestacions festives, les tècniques artesanals o bé del costumari es troba pràcticament desaparegut.

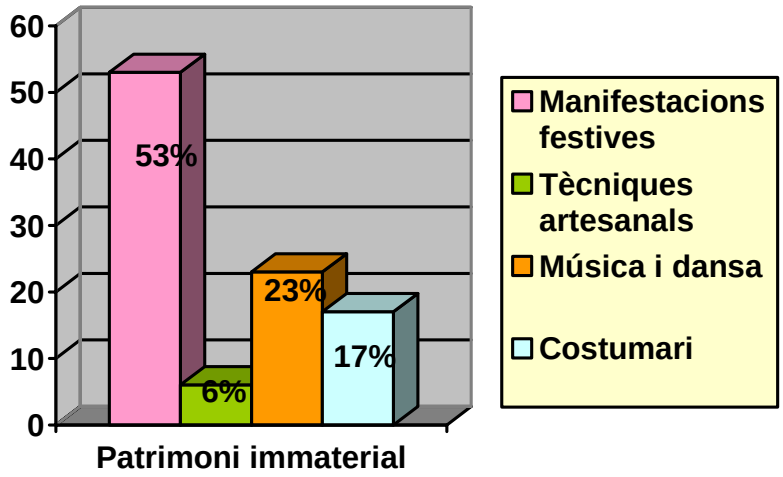

Desprès d'algunes converses mantingudes amb informants del municipi, i amb altres veïns del terme, s'ha arribat a algunes conclusions que val la pena destacar:

Dins el terme de Vilobí no ha hagut mai un sentiment identificatiu de comunitat que hagi implicat una cohesió important per part dels veïns que hi vivien. El motiu principal d'aquest fet és degut, segons els entrevistats, al fet de tractar-se d'un terme amb un tipus d'hàbitat originalment molt dispers. Si bé sempre han existit els nuclis de Vilobí i de Bellver, aquests no han tingut, segons ells un pes demogràfic important, i la població s'ha mantingut històricament força dispersa.

Malgrat tot, tots ells han reconegut l'existència de moments històrics puntuals, en que l'element coessionador era més fort. Quant aquest ha existit sempre ha estat al voltant d'entitats concretes o de personatges carismàtics que han sabut aglutinar els interessos comuns, per exemple el Sr Jaume Via, que ha principis del segle XX, entorn al cant coral, els esbarts i les caramelles va saber canalitzar els interessos inquietuds dels vilobinencs. Ell va ser l'ànima d'aquests moviments els any anteriors a la Guerra Civil Com a entitat de cohesió i d'identitat, cal destacar sense cap mena de dubte el paper jugat pe la parròquia de Vilobí quasi bé l'únic element realment comú dels habitants de Vilobí i Bellver, i que ha través de les caramelles va jugar en aquest sentit un paper important.

També durant els anys de la República, les ideologies van jugar un paper aglutinador, però a l'hora divisor, que ens mostra un cop més aquesta inèrcia dispersora. La població es trobava dividida entre els d'ideologia dretana agrupats entorn al local de Cal Valentí, els d'ideologia esquerrana agrupats entorn al local de Cal Donato, i per altra banda la població de Bellver. Malgrat aquestes tendències, aquest període de la història de Vilobí va ser, amb tot, aquell en el qual el sentiment identificatiu de comunitat estigué més arrelat.
Un altre dels fenòmens indiscutibles que ha contribuït ha disgregar aquest escàs sentiment d'identitat col·lectiva ha estat la rivalitat secular que ha existit sempre entre els habitants del nucli de Vilobí, i els del barri de Bellver. Ubicats en dos turons veïns, els seus habitants han estat sempre eterns rivals. Fins els anys seixanta van existir dues escoles públiques al terme, la de Vilobí la de Bellver, i de tots és coneguda la tradició ben arrelada entre els alumnes de les dues escoles, d'anar a tirar-se pedres els uns als altres a la sortida de l'escola. Aquesta rivalitat manifesta es continuava mantenint durant l'edat adulta, i mostra d'això és l'existència de dues festes majors –la de Vilobí i la de Sant Pere al barri de Bellver- , la creació de la cooperativa de Bellver com una cosa única i exclusiva dels veïns de Bellver al voltant de la qual girava la vida social, política i econòmica, només pels habitants del barri. Mostra d'això és que ni tant sols durant el crític període de la República les ideologies van servir per unificar als veïns d'ambduos nuclis, reunint-se els de Vilobí en dos locals, i els de Bellver en un altre. En aquest sentit cal dir que per tots dos, la parròquia i el sentiment i les festes religioses han estat l'únic element cohessionador que ha proporcionat moments d'unitat. Les caramelles i l'aplec al bosc de les Graus eren possiblement els únics moments comuns.

Durant la dècada dels anys cinquanta i seixanta, aquest sentiment d'identitat comunitari va anar decaient, malgrat que encara les dificultats de transport i moviment va fer que es conservessin bona part de les festes i tradicions encara existents. A principis dels anys setanta van desaparèixer quasi bé totes les festivitats tradicionals (aplec dels graus, festa de Sant Cristòfol, etc..) . Els nous canvis en la societat de la informació i la facilitat dels transports, van contribuir de manera definitiva a disgregar la població atraient-la cap a Vilafranca i altres poblacions més grans. Tal i com declaraven els informants, la gent de les masies, posats a agafar el cotxe tant els és dirigir-se a Vilobí com a Vilafranca, on la possibilitat de trobar serveis és més gran. En aquest sentit, la dècada dels anys vuitanta va significar el desmantellament definitiu del sentiment d'identitat col·lectiva. El fenomen que va succeir a continuació va ser l'inici del creixement urbanístic i com a conseqüència el creixement de la població. Aquest fenomen s'ha d'entendre dins el context de descentralització urbanística que en major o menor grau pateixen les ciutats. La proximitat geogràfica del municipi amb el de Vilafranca del Penedès, el menor cost del sòl urbanitzable, i la facilitat dels transports han convertit ha Vilobí en un municipi susceptible d'acollir un volum important de població escindida de Vilafranca, que treballa i fa vida social en aquest últim municipi, però viu a Vilobí. Aquest tipus de població, pròpia de les urbanitzacions de cases unifamiliars, manté molt poc contacte amb la població tradicional, i

Nou eixamplament urbà a les afores de Bellver

no contribueix en absolut al reforçament de la identitat col·lectiva.

A nivell de festivitat, una de les més arrelades era l'aplec al bosc de Les Graus, avui desaparegut. La manca de qualsevol tipus de tradició relacionada amb cultes marians, pelegrinatges i romeries locals, és explicada pels informants locals per la proximitat al Monestir de Montserrat. Molta de la gent gran del terme, alhora de parlar d'antigues prometences i ex vots, expliquen que antigament se'n feien molts, però que tots es feien en relació a la Verge i el Santuari de Montserrat, al qual existia una certa devoció.

Dins d'aquest pèssim panorama, cal destacar la voluntat per part de corporacions i entitats locals d'intentar invertir aquesta tendència a través de la recuperació de festivitats recentment desaparegudes com és la de la Festa del vot per Sant Roc, o bé organitzant noves festivitats que inciten a la participació ciutadana i a la convivència, com és el cas de la festa del Most, la festivitat del Barri de les Guixeres, la cançó dels Nicolaus, o bé la recuperació de tradicions com la de les Llúcies.

Un element certament sorprenent del patrimoni immaterial és el que fa referència a l'existència d'una important tradició remeiera, actualment ja perduda, que va estar vigent en el terme fins els anys quaranta. La nostra informant, la Sra. Rosa Marquès, és en aquest sentit la última descenent d'una antiga nissaga de dones coneixedores de les possibilitats curatives de les plantes locals, capaces d'aplicar remeis per guarir tota classe de malalties. El seu coneixement trasmés de forma oral entre les dones de la seva família, barrejava les propietats curatives de les plantes locals amb elements més supersticiosos, creant com a barreja un seguit de costums relacionats amb la medicina popular. És sens dubte, una de les fitxes més interessants a nivell de patrimoni immaterial. La nostra informant tan sols va poder transmetre'ns de forma aproximada els records dels remeis que havia vist aplicar durant la seva infància, sent en aquest sentit, un patrimoni llastimosament perdut.

La valoració a fer del patrimoni immaterial és certament complexa, ja que el que realment s'observa és la pèrdua irremediable del patrimoni immaterial tradicional, i la substitució de les antigues tradicions i festivitats per altres festivitats de nova creació, que arrelen progressivament en el calendari festiu.

Patrimoni natural

El patrimoni natural omple un total de 14 fitxes, totes agrupades dins la categoria de zones d'interès, suposa el 13% del total de l'inventari i està format pel conjunt de boscos del terme : Bosc de la Coma (fitxa n. 3), bosc de Cal Carbó (fitxa n. 2), Bosc de l'Olivella (fitxa n. 1) i Bosc de la Planota (fitxa n. 4), així com pel conjunt de rieres i torrents que travessen el terme: riera de Vilobí (fitxa n. 7), Torrent dels Llacs (fitxa n. 5), Torrent de Can Cotoliu (fitxa n. 9), Torrent de la Planota (fitxa n. 6) i Torrent de Can Mayol (fitxa n. 8). Tots ells són elements molt localitzats, ja que l'extensió del conreu de la vinya ha ocupat la superfície de la major part del terme municipal, limitant boscos i espais naturals a zones molt concretes, normalment els turons.

Com a elements excepcionals de patrimoni natural s'han fitxat els pèlags o antigues guixeres de Vilobí. (fitxes n. 11,12,13,14,21). Van ser identificats cinc pèlags, dels quals s'ha intentat oferir tota la informació possible.

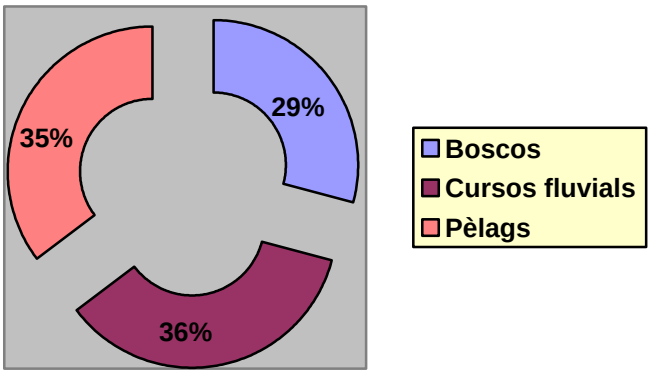

La incorporació dels pèlags al patrimoni natural com espai i zona d'interès no pot dissociar-se en cap moment de la visió dels pèlags també com a patrimoni immaterial, ja que no es tracta d'un espai creat de forma natural, sinó que és producte de la intervenció humana i d'una activitat industrial molt concreta, per tant a l'hora d'establir les relacions entre les diferents fitxes s'ha de recórrer sempre a la fitxa explicativa del treball a les guixeres de Vilobí.

La valoració feta sobre el patrimoni natural és certament positiva, malgrat tractar-se d'un tipus de patrimoni molt degradat en el decurs del temps, degut sobretot a l'explotació intensiva de l'espai i l'ocupació de bona part de la superfície territorial pels conreus. D'altra banda la permanència dels espais naturals en mans privades els deixa sotmesos a criteris de rendibilitat econòmica que moltes vegades són difícils de compaginar amb un manteniment i una conservació adequada.

Imatge dels pèlags

En aquest sentit, l'excepció són els espais dels pèlags que es troben sota la jurisdicció del Patronat dels Pèlags de Vilobí, creat arran de la consciència política de que aquests espais mereixen un tractament especial, i que té la voluntat d'afavorir la conservació i la creació d'una àrea protegida que promogui l'ambientació ambiental. La inundació d'aquestes superfícies va comportar l'aparició d'unes micro-zones amb característiques ambientals noves i l'aparició d'espècies pròpies de zones humides. Amb el temps, aquests espais s'han convertit les úniques superfícies lacustres existents en molts quilòmetres a la rodona, i la seva conservació resulta hores d'ara vital per a moltes espècies.

Anàlisi per cronologia

El patrimoni cultural del terme de Vilobí del Penedès es pot considerar en la seva gran majoria contemporani. Aquest tipus d'elements suposen el 64 % del total del patrimoni.

A més a més cal sumar el fet de que el segon grup més important a nivell cronològic es troba catalogat cronològicament com a modern-contemporàni. Aquest segon grup suposa el 16 % del total. Entre tots dos la suma es correspon al 80 % del total del patrimoni.
La resta es distribueix de forma irregular en els diversos períodes: Un 1,8 % del total del patrimoni és ibèric, un altre 1,8 % del total és medieval, un 1,8 % és modern, un 2,8 % del total és prehistòric, i un 4,6 pertany al període romà.

A més a més cal considerar un grup de vuit elements de llarga cronologia que s'extenen des del període medieval fins el contemporani, significant el 8,4 del total d'elements.
Aquesta observació es visualitza de la següent manera:

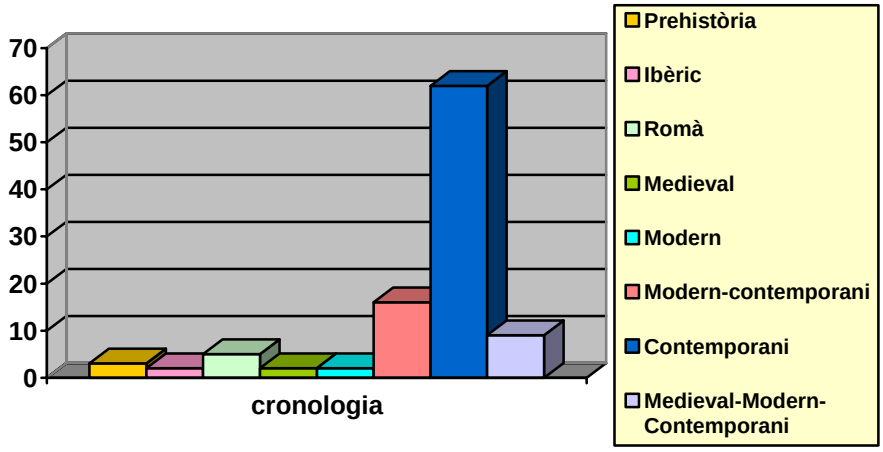

Estat de conservació del patrimoni

L'estat de conservació del patrimoni és en línies generals bo. Del total de 107 elements, 69 han estat catalogats en bon estat de conservació. És ha dir, el 64 % del patrimoni manté un estat de conservació òptim. El 17 % del total, és a dir, un total de 19 elements manté un estat de conservació regular. El 16 % restant, és a dir, un total de 18 elements, han estat classificats amb un estat de conservació dolent.

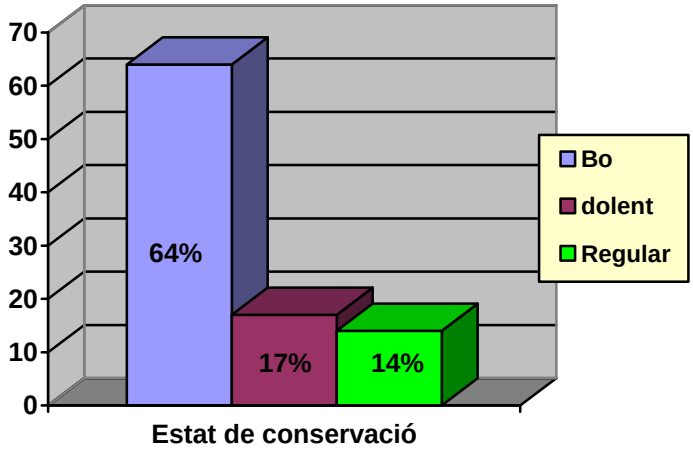

Cal fer esment d'aquest 16 % d'elements en estat de conservació dolenta. Una anàlisi més detallada revela com la proporció d'aquest grup d'elements es distribueix bàsicament entre els jaciment arqueològics i el patrimoni immaterial. En referència al primer cal comentar que l'explicació del fenomen es troba en el fet de què la gran

majoria d'aquests jaciments van ser localitzats quan s'estava preparant el terreny per plantar-hi vinya, allà cap als anys setanta. Alguns d'ells van ser documentats al seu dia, però la plantació de vinya i el moviment de terra que es va dur a terme per preparar i explanar el terreny va implicar alhora la seva desaparició.
Respecte al patrimoni immaterial, cal assenyalar que de per sí és un dels àmbits més infravalorats, amb una gran quantitat de festivitats i tradicions perdudes.

3.9.2.Elements destacables

Dins el conjunt patrimonial de Vilobí s'han localitzat alguns elements molt interessants que cal destacar i documentar amb un cert detall. Entre d'altres destaquem:

1. Elements ornamentals en guix

Es tracta d'uns dels elements més interessants localitzats durant la realització de l'inventari de patrimoni. Una bona part de les masies històriques del terme de Vilobí, així com l'antiga església de Santa Maria de Vallformosa, compten amb un tipus de decoració ubicat a les sales principals, principalment en portes i finestres interiors, que enriqueixen considerablement la categoria d'aquests espais. Dins de l'església de Santa Maria de Vallformosa, aquesta decoració s'exten principalment a les capelles laterals i part de les parets de la nau central. Malgrat tot, és possible que l'espai ocupat per aquesta decoració també s'extengués al sostre original de la nau central avui desaparegut.

Sala principal de la Masia La Pineda de Vallformosa

En el cas de les masies, aquest tipus de decoració s'ha localitzat dins les masies de La Pineda de Vallformosa (fitxa n. 53), Cal Teixidor (fitxa n. 46), Cal Romeu (fitxa n. 52), i Cal Baró (fitxa n. 81), sent susceptible d'haver existit en d'altres de no menys categoria com La Sala (fitxa n. 61), Cal Fontanals (fitxa n. 50) o Can Olivella (fitxa n. 51). Si en aquestes tres últimes no s'ha localitzat, és molt possible que sigui degut a que aquestes cases han patit serioses reformes estructurals durant el segle XIX, durant les quals podien haver estat eliminats. Aquest tipus de decoració consisteix en uns recobriments de guix o estuc que recauen especialment sobre les portes que des de la sala principal de la casa donen accés a les diferents estances que l'envolten. Aquestes portes consisteixen bàsicament en dos grans brancals que es degraden en un seguit de petites columnetes i capitells, sobre els quals recau un arc, en la seva gran majoria d'estil conopial.

En el cas de Cal Teixidor, la sala principal es troba totalment enguixada, incloses portes i sostre. El sostre s'ha recobert amb plaques de guix col·locades entre biga i biga, i decorades amb motius vegetals, animals i escuts nobiliaris. Les portes d'accés a les habitacions ,tres en total, s'han decorat amb motllures afegides de guix, i d'altres excavades a la mateixa paret , rematades a la part superior amb forma d'arc conopial.

En el cas de Cal Romeu, la cobertura de guix es limita a les dues portes principals de la sala. Es tracta de dues portes arquitrabades de gran tamany decorades amb un ressortit d'estuc que cobreix tot el marc de la porta, i que es degrada en columnes molt decorades amb motius vegetals i florals. Sobre les portes la decoració es complerta amb una gran petxina també d'estuc rematada a la part superior amb un gran floró.

En el cas de la Pineda de Vallformosa, la casa compta amb una gran sala principal que s'ha decorat molt esmeradament. Així, l'espai situat entre l'embigat de fusta del sostre s'ha cobert amb un seguit de plaques d'estuc decorades amb el signes del zodíac. També s'han obert un seguit de portes de diferents mides i tamanys, que s'han decorat amb un ressortit molt decorat amb motius vegetals i florals, i que es coronen de formes diferents. Cinc d'elles ho estan amb una petxina rematada a la part superior per un motiu floral. Altres dos ho estan per arcs conopials de gran tamany i entrecreuats, dues d'elles amb arcs de tot punt, i tres són allindades. Les dimensions de les portes són molt diferents, destacant algunes de molt petites. Algunes d'elles es troben pràcticament enganxades les unes amb les altres.

En el cas de l'església de Vallformosa la decoració consisteix en un recobriment de guix que cobreix les parets de la nau central, seguint cornises i capitells. És més esmerada als sostres i petxines de les capelles laterals, on els enguixats conformen decoracions de voltes estrellades i ornaments florals a les petxines.

Detall del sostre d'una capella de l'església de Santa Maria de Vallformosa

Aquest tipus de decoració troba paral·lel en zones properes com el veí terme de Sant Martí Sarroca, on Salvador Llorac[16], fa la descripció d'algunes masies del terme que també compten amb aquest tipus de decoració interior. Altre paral·lel més conegut el trobem a la Torre Pallaresa de Santa Coloma de Gramanet [17], o en Avinyonet del Penedés.[18]
Cronològicament aquests enguixats tan esmerats els podem ubicar a finals del segle XVI, moment en el qual es pot documentar la moda arquitectònica dels enguixats interiors dins les cases, i dins el qual es poden també ubicar els elements decoratius que els acompanyen – petxines, arcs conopials etc..-

Malgrat trobar-se segurament assentades sobre precedents anteriors, la construcció dels actuals edificis també pot datar-se al segle XVI. De fet, el que marca realment l'evolució de les primitives a les modernes masies, és el fet que, mentre als antics masos d'estructura més horitzontal, la cuina és el lloc on es desenvolupa la vida familiar i l'únic destinat a menjar-hi, al segle XVI l'estança principal és la sala. Aquesta cambra passa a ocupar el lloc principal del primer pis, i a exercir funcions de distribuïdor cap a les habitacions, adquirint un caràcter simbòlic, molt per sobre de la condició domèstica.

[16] LLORAC, S (1989). Sant Martí Sarroca. Pòsit del Temps
[17] MARTORELL, J (1923) Interior. Estructures autèntiques d'habitacions del segle XII al XIX.
[18] HUELAMO J.M. (2003). Inventari del Patrimoni del terme d'Avinyonet del Penedés.

El fet de destinar un espai de la casa a l'ús exclusiu de menjador, denota també el pas de la condició de simples pagesos, que els permet fer els àpats fora del recinte de la cuina, que quedarà destinat als mossos i criats. També és el lloc destinat a les celebracions. La importància adquirida per aquesta cambra fa que concentri tots els esforços decoratius i on s'ostenti l'estatus econòmic de la família.

2. *Refugis de la guerra*

Segons informació oral procedent dels propietaris de la masia de Can Mayol, durant el període de la Guerra Civil (1936-1939), la casa de Can Mayol fou expropiada a la família que llavors hi residia. La casa de Can Mayol fou convertida en una caserna militar, i els camps ubicats a cerç de la casa, en direcció a l'església de Vallformosa, seguint el curs de la riera de Fluvià, foren convertits en un camp d'aviació. El terreny fou cercat amb una vall, es construïren garites que protegien els accessos, i tot el conjunt- caserna i camp d'aviació- fou dotat amb un sistema de refugis antiaeris que permetien protegir als militars residents.

Detall del tunel d'accés al Refugi nº 2

Actualment se'n conserven quatre d'aquests refugis, un d'ells ubicat al costat de la casa de Can Mayol, i que posteriorment fou aprofitat com a celler, i tres repartits pel camp d'aviació.

Tant els refugis com els accessos són construïts amb parets de totxo massís i voltes de canó rebaixat del mateix material, fetes amb maó de pla. La ventilació dels refugis es fa amb xemeneies. La capacitat d'aquests refugis és d'unes cinquanta persones cadascun, a excepció del de la casa de Can Mayol, que devia tenir capacitat per unes cent o cent vint persones.

Un exemple paral·lel el trobem actualment al mig d'una plana limitada per l'antiga carretera N-340, al nucli de població de Sardinyola (Alt Penedès)[19]

L'existència actual d'aquesta xarxa de refugis ha de considerar-se un regal, considerant l'ordre d'enderroc dictada a finals de la guerra, quan s'abandona el camp d'aviació.

3. *Carrerades*

L'existència de dues antigues carrerades utilitzades en el transport de ramats, i que travessen el terme de Vilobí, cal valorar-ho molt positivament. Es tracta de l'antiga carrerada de Vilafranca a La Llacuna, i la de les Cabanyes a Guardiola de Font-Rubí. No es pot obviar l'enorme valor que tenen aquests camins en la gestió del

[19] AA.DD. (2002) Santa Margarida i els Monjos. El nostre patrimoni arquitectònic. Quaderns de Divulgació, nº 9. Pp.95-97

territori. A més del seu valor cultural i històric, que tant de valor pot donar a nivell ecoturístic, els vells camins ramaders s'han convertit en instruments de primer ordre a l'hora de mantenir oberts corredors naturals i ecològics essencials per a la migració, la distribució i l'intercanvi genètic d'espècies.[20]

4. Jaciment arqueològic de la Vinya del Taberner

Es tracta d'un jaciment ubicat en un relleu ondulat dins d'una explotació agropecuària ocupada actualment per la vinya, a uns 350 m. a l'oest del Barri de Bellver, dins de l'àrea anomenada "Els Llacs" -que revela l'existència d' una antiga zona lacustre avui dessecada- amb un torrent homònim que davalla a 200 m. al sud del jaciment. S'accedeix per la carretera BV-2127 de Vilafranca a Guardiola de Font-Rubí.

El mateix propietari dels terrenys apunta que a principis dels anys vuitanta, en els treballs d'explanació agrícola, sorgiren materials arqueològics.

Vista general del jaciment

Es recollí un conjunt de peces arqueològiques format per:

- Fragments d'àmfora romana Baix Imperial
- Un fragment de molí de mà en pedra granítica
- La part passiva d'un molí rotatori de granit
- Una peça de construcció d'argila cuita, de forma trapezoïdal amb encaixos superiors i inferiors, de possible ús termal.
- 1 bust femení de marbre blanc d'uns 25 cm d'alçada, 15 cm d'amplada frontal, i 22 cm de costat. Es conserva part del coll (uns 2 cm) i el cap sencer, amb mostres d'erosió que desdibuixen les formes facials, i trencament de nas.

Actualment en l'àrea del jaciment ocupada per la vinya es localitzen materials arqueològics:

- -Fragments de tègula romana i dòlium, sobretot en els marges on s'emmagatzemen els blocs de despedregar els camps.
- 1 maó de factura romana.
- Ceràmica sigil·lada : 1 base de peu anul·lar
- -Àmfora itàlica
- -Ceràmica comuna romana de fons estriat
- -Ceràmica comuna romana africana

[20] ROVIRA MERINO J-MIRALLES SABADELL F. (1999) Camins de transhumància al Penedès i al Garraf. Aproximació a les velles carrerades per on els muntanyesos i els seus ramats baixaven dels Pirineus a la marina. Amics dels Camins Ramaders. Vilafranca del Penedès.

- -Àmfora baix imperial (1 vora)

Malgrat que el descobriment oficial del jaciment es va produir als anys vuitanta, és possible que amb anterioritat ja es tinguessin notícies de la seva existència. Els antics propietaris de la casa de Cal Jan Pau, compten a casa seva amb nombroses peces (teules, fragments de ceràmica, vores, etc..) que caldrien un estudi acurat per determinar la seva cronologia i la possible connexió amb aquest jaciment. També compten amb dues peces prou singulars: Una columna d'estil romà, ubicada actualment al mig del jardí de la casa de Cal Jan Pau, i un fragment d'inscripció romana, que segons tradició oral, pertany a la família des de fa algunes generacions.

El jaciment ha estat documentat i catalogat com a romà, amb una cronologia que va del segle I d.C. al segle III d.C. Per la qualitat del bust femení, i la presència de peces de construcció, tot sembla indicar l'existència d'una vil·la romana, on trobaríem dependències pels treballs agrícoles (amb les dòlia a la "Pars Rústica") i la zona de vivenda ("Pars Urbana").
També cal tenir en compte la peça de construcció trapezoïdal que trobem en edificis de tipus termal, i que podria definir l'existència d'algun complex hidràulic, aprofitant l'existència d'un llac proper.
Pel que fa a la cronologia, va del segle I a.C. al III d.C. però manca un estudi acurat de les peces més importants com el bust femení de marbre, que per semblances amb d'altres peces similars -com el Bust d'Afrodita d'Empúries, al Museu Arqueològic de Barcelona, i per l'assemblança en el pentinat, podria datar-se al segle I. d.C. Tant el bust com la peça d'ús termal es troben actualment ubicats al museu de Sant Martí Sarroca.[21]

5. *Columna romana*

A la casa de Cal Jan Pau, al barri de Bellver, sorprèn l'existència d'una peça singular. Es tracta d'una columna romà del període altimperial que la família Cols conserva ubicada al jardí de casa seva. Es tracta d'una columna d'ordre toscà, formada per un fust estriat o acanalat, sense base, i un capitell trapezoïdal d' estil corinti molt desdibuixat i desgastat. No podem determinar l'origen exacte de la peça però segons els propietaris prové d'una peça de terra, antigament propietat seva, on van ser localitzats altres restes arqueològiques- entre d'altres restes d'un fragment de llosa amb inscripcions-. Aquesta propietat coincideix amb el jaciment arqueològic anomenat la Vinya del taberner. D'altra banda també hi cap la possibilitat de que la peça fos adquirida fora del terme de Vilobí.

6. *Cap femení de marbre*

Es tracta d'un cap femení de marbre blanc d'uns 25 cm d'alçada, 15 cm d'amplada frontal, i 22 cm de costat. Es conserva part del coll (uns 2 cm) i el cap sencer, amb mostres d'erosió que desdibuixen les formes facials, i trencament de nas. El cap mira endavant, lleugerament inclinat cap a la dreta. Els cabells es desdibuixen a partir d'una ratlla que seguint la línia de nas els divideix per la meitat.

Els blens que emmarquen el rostre s'enrotllen en forma de diadema a l'alçada de les orelles (deixant lliure el lòbul) i es recullen al clatell en un monyo ample. L'element

[21] LLECHA, T (1989:276-281)

més característic de la peça és el pentinat que per assemblances amb d'altres peces similars -com el Bust d'Afrodita d'Empúries, i per l'assemblaça en el pentinat, podria datar-se al segle I. d.C. La funció d'aquestes escultures estaria a mig camí entre la funció ornamental i la religiosa, a més de constituir un element de prestigi social pels seus propietaris. Degut a la singularitat de la peça és coneguda com la "Venus del Penedès" [22]

Cap femení de marbre. Vista frontal

En línies generals es tracta d'una peça molt poc estudiada. Malgrat tot el valor històric de la peça és molt elevat degut a diverses raons:

1. Es tracta de l'únic exemple d'estatutària romana a la comarca de l'Alt Penedès
2. Malgrat l'alt nombre de vil·les romanes localitzades a la comarca del Penedès, cap d'elles ha estat excavada en extensió, i aquesta peça es converteix en un element de referència imprescindible.

7. *Inscripció funerària romana*

Es tracta d'un peça realment única localitzada en una finca a les rodalies de Vilobí sense que es conegui el lloc exacte . Les seves mides són: 45 cm de longitud x 26 cm d'amplada x 16 cm de gruix. Elaborada en roca carbonatada. Conté una inscripció romana gairebé complerta. Es conserven traces longitudinals del treballs de l'escarpa per allisar la superfície, a excepció de la base, molt més allisada, i de la cara inscrita, que està envolta per una franja d'uns 2 cm d'amplada, que al costat vertical esquerre s'eixampla fins els 4 cm. No s'aprecien fractures ni incisions accidentals. Les mancances del text escrit són degudes a problemes de corrosió. El text es troba disposat en quatre línies:

1ª C (aius)FARRONIUS C(ai) F(ilius)
2ª QUIETUS [A]NN (orum)
3ª XVIII + [c.6]
4ª [c.3] NA MATER FILIO

D'aquesta lectura es dedueix: Caius Farronius Quietus, fill de Caius, d'edat 18 anys, de la seva mare al seu fill.

La lletra és de tipus capital quadrada.

Com a dada rellevant cal comentar que el difunt du un nom (genticili) fins ara no conegut a la resta de la Península Ibèrica. Per la simplicitat del text ha estat datada entorn al segle I d.C.

8. *Els pèlags de Vilobí*

[22] (CC.AA. 1990)

Els pèlags són sens dubte l'element natural i patrimoni al més singular amb el que compta el municipi de Vilobí. En total s'han comptabilitzat cinc pèlags, que han estat individualitzats identificats cadascun amb el nom d'una lletra. D'aquesta forma al conjunt de fitxes apareix el pèlag A, B,C,D,E. Malgrat ser fitxats com a element natural, la seva valoració també ha de fer-se des del punt de vista del patrimoni immaterial.

Els pèlags han estat durant segles testimoni d'una activitat econòmica singular en el conjunt de la comarca, doncs són les úniques pedreres de guix existents en l'entorn. Si bé històricament l'activitat extractiva ha estat un aspecte complementari de l'agricultura, de caire un tant marginal i molt artesanal, durant el segle XX, amb la incorporació de noves tècniques industrials, l'explotació va adquirir un to molt més intens, convertint-se en una important activitat dins l'economia del terme, i creant unes dinàmiques pròpies. És per aquest motiu que la importància dels pèlags també s'ha de considerar en la seva vesant de tradició immaterial, en quant a que va crear una tradició del treball del guix, que es recull en una de les fitxes (fitxa nº 92)

Vista general del Pèlag B

Com a espai físic, la seva incidència espaial es troba en estreta relació amb l'activitat extractiva duta a terme al llarg del segle XX, doncs segons testimonis orals, la grandària dels pèlags era molt més reduïda a principis d'aquest segle, quan es tractava d'una activitat manual. La creació de les fàbriques de guix, a la dècada dels anys trenta, va intensificar l'explotació de les guixeres ampliant l'espai que ocupaven i creant-ne de nous. D'aquesta forma, podem considerar que les antigues pedreres es reduïen al cim del turó de Can Olivella (Pèlags B,C,E). Durant els anys trenta van ser eixamplades, i es va obrir una nova (pèlag A). Als anys seixanta es van obrir dues de noves a l'altra banda de la muntanya, que finalment va quedar unificat en un de sol (pèlag D). L'aparició del nivell freàtic del subsòl va paralitzar l'activitat extractiva creant un seguit de microespais, amb característiques biològiques pròpies d'hàbitats lacustres.
A partir d'aquests moments l'interès dels pèlags passa de l'àmbit del patrimoni immaterial al natural, al convertir-se en espais singulars, que acullen una biodiversitat única en la zona.

9. Tradició remeiera

Del patrimoni immaterial destaca l'existència d'una important tradició remeiera transmesa de forma oral entre les dones d'una família resident a Vilobí, reconeguda també des d'altres municipis dels voltants. Es tracta d'un tipus de coneixement popular de les propietats de les plantes locals barrejada amb elements de caire més suersticiós.

Aquesta barreja oferia als veïns de Vilobí la possibilitat de posar remei a algunes de les que devien ser les malalties més comunes: refredats, ventre brut, grips etc..En aquest sentit la informació facilitada per la filla de la que va ser la última de les remeieres de Vilobí ha estat fonamental. Malahuradament aquest tipus de patrimoni i coneixement popular s'ha perdut de forma irremissible i definitiva, havent pogut registrar només alguna de les receptes de les quals encara es conserva memòria. Val a dir que si no es posa remei immediat, aquest tipus de patrimoni trasmés des de temps immemorial es perdrà definitivament.

4. *LLISTAT D'ELEMENTS FITXATS I NO FITXATS*

4.1. Elements fitxats

L'inventari del patrimoni cultural de Vilobí del Penedès ha donat com a resultat la catalogació d'un total de 107 elements que han quedat fitxats de forma individualitzada en una base de dades Acces'97. En cadascuna de les fitxes es realitza una descripció el més exhaustiva possible de l'elements, una documentació històrica el més aproximada possible, i l'aportació de tot un seguit de dades complementàries que ajuden al seu coneixement .

A continuació s'ofereix tot un seguit de llistats d'aquestes elements per ordenació numèrica, tipològica i onomàstica, que ajuden a tenir una visualització més complerta del conjunt.També s'ofereix una explicació més detallada del perquè aquests elements han estat considerats d'interès patrimonial, i quins grups el composen.

Inventari del Patrimoni Cultural: Ordenació numèrica

N.Fitxa	Denominacio	Codi	Ambit	Tipologia
1	Bosc de l'Olivella	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
2	Bosc de Cal Carbó	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
3	Bosc de la Coma	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
4	Bosc de la Planota	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
5	Torrent dels Llacs	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
6	Torrent de La Planota	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
7	Riera de Vilobí o de Llitrà	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
8	Torrent de Can Mayol	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
9	Torrent dels Pujols	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
10	Font d'en Baró	15	Patrimoni immoble	Obra civil
11	Pèlag D	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
12	Pèlag A	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
13	Pèlag B	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
14	Pèlag C	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
15	Carrerada de Vilafranca a La Llacuna	15	Patrimoni immoble	Obra civil
16	Carrerada de Guardiola a les Cabanyes	15	Patrimoni immoble	Obra civil
17	Col·lecció del Museu Geologia	23	Patrimoni moble	Col.lecció
18	Antiga casa del Comú	11	Patrimoni immoble	Edifici
19	Cooperativa de Bellver	11	Patrimoni immoble	Edifici
20	Pedra de molí de Can Carbó de les Guixeres	22	Patrimoni moble	Objecte
21	Pèlag E	51	Patrimoni natural	Zones d'interes

22	Vinyes de la Masia Via	14	Patrimoni immoble	Jaciment
23	Vinya del Taberner	14	Patrimoni immoble	Jaciment
24	Can Cotoliu/La Socarrada	14	Patrimoni immoble	Jaciment
25	Vinya del Bartrolí/Els Llacs	14	Patrimoni immoble	Jaciment
26	Salabret	14	Patrimoni immoble	Jaciment
27	Corral Nou	14	Patrimoni immoble	Jaciment
28	Can Fontanals de Vilobí	11	Patrimoni immoble	Edifici
29	Feixa Llarga	14	Patrimoni immoble	Jaciment
30	Inscripció funerària romana	22	Patrimoni moble	Objecte
31	Columna romana	22	Patrimoni moble	Objecte
32	Cap femení de marbre	22	Patrimoni moble	Objecte
33	Pergamí de l'any 977	32	Patrimoni documental	Fons documental
34	Fons doc. de la casa Olivella	32	Patrimoni documental	Fons documental
35	Fons doc. de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedés	32	Patrimoni documental	Fons documental
36	Fons doc. de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona	32	Patrimoni documental	Fons documental
37	Fons doc.de la parròquia de Santa Maria de Vallformosa	32	Patrimoni documental	Fons documental
38	Fons doc.de l'Ajuntament de Vilobí del Penedés	32	Patrimoni documental	Fons documental
39	Fons doc.de l'Arxiu Diocesà de Barcelona	32	Patrimoni documental	Fons documental
40	Goigs de la Mare de Déu de Vallformosa	32	Patrimoni documental	Fons documental
41	Pica baptismal de Santa Maria de Vallformosa	22	Patrimoni moble	Objecte
42	Creu Grossa	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
43	Creu de terme	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
44	Santa Maria de Vallformosa	11	Patrimoni immoble	Edifici
45	Santa Maria de Vallformosa de Vilobí	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
46	Cal Teixidó o castell d'en Baró	11	Patrimoni immoble	Edifici
47	Can Carbó	11	Patrimoni immoble	Edifici
48	Portal adovellat de Can Mayol	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
49	Refugi de la guerra de Can Mayol	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
50	Can Fontanals	11	Patrimoni immoble	Edifici
51	Can Olivella	11	Patrimoni immoble	Edifici
52	Cal Romeu	11	Patrimoni immoble	Edifici
53	La Pineda de Vallformosa	11	Patrimoni immoble	Edifici
54	La Saleta	11	Patrimoni immoble	Edifici
55	Cal Miret	11	Patrimoni immoble	Edifici
56	Cal Viela	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
57	Cal Temporal	11	Patrimoni immoble	Edifici
58	Ca la Quitèria del carrer dels Talls	11	Patrimoni immoble	Edifici
59	Magatzem de guix	11	Patrimoni immoble	Edifici
60	Cal Jan Pau	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
61	La Sala	11	Patrimoni immoble	Edifici
62	Sínia i pou de Cal Cotoliu	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
63	Sínia de la Pineda	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
64	Sínia de Pere Romeu	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
65	Pou comú de Bellver	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
66	Fita de terme	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
67	Festa Major de Vilobí	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
68	Festa Major de Bellver	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
69	Festa de les Guixeres de Dalt i de Baix	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives

70	Cal Cana	11	Patrimoni immoble	Edifici
71	Festa de Sant Antoni Abat	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
72	Festa del most	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
73	Cançó de les Llúcies	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
74	Cançó dels Nicolaus	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
75	Tradició remeiera	45	Patrimoni immaterial	Costumari
76	Costum per curar els herniats	45	Patrimoni immaterial	Costumari
77	Caramelles	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
78	Dites populars	45	Patrimoni immaterial	Costumari
79	Festa del vot per Sant Roc	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
80	Ball de Sant Roc i el gos	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
81	Cal Baró	11	Patrimoni immoble	Edifici
82	Cal Musons	11	Patrimoni immoble	Edifici
83	Cal Genet del Rei	11	Patrimoni immoble	Edifici
84	Nucli antic de Vilobí	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
85	Nucli antic de Bellver	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
86	Pou de Cal Musons	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
87	Ca la Quitèria de Vilobí	11	Patrimoni immoble	Edifici
88	Festa de Sant Cristòfol	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
89	Capella de Sant Pere	11	Patrimoni immoble	Edifici
90	Escallotada	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
91	Aplec a les Graus	41	Patrimoni immaterial	Manifest. festives
92	Tradició del treball del guix	42	Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals
93	Conjunt industrial Vilobigyps S.A.	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
94	Refugi nº 1 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
95	Refugi nº 2 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
96	Refugi nº3 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
97	Col·lecció d'estris agrícoles de la masia de La Sala	23	Patrimoni moble	Col.lecció
98	Sínia del Ton Pacient	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
99	Molí de vent i pou del Guatlla	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
100	Sínia Rosa del Jep	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
101	Sínia del Sardiner	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
102	Sínia del Ferrer	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
103	Pou d'en Ferran	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
104	Sínia del Patxó	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
105	Sínia del Temporal	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
106	Sínia del Jepet Valentí	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
107	Sínia i pou del Gaspar	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic

Inventari del Patrimoni Cultural: Ordenació tipològica

Codi	Tipologia	Ambit	Denominacio	NumFitxa
32	Fons documental	Patrimoni documental	Pergamí de l'any 977	33
32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons documental de la casa Olivella	34
32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons doc.l de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedés	35
32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons doc. de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona	36

32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons doc.de la parròquia de Santa Maria de Vallformosa	37
32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons doc.de l'Ajuntament de Vilobí del Penedés	38
32	Fons documental	Patrimoni documental	Fons doc.de l'Arxiu Diocesà de Barcelona	39
32	Fons documental	Patrimoni documental	Goigs de la Mare de Déu de Vallformosa	40
45	Costumari	Patrimoni immaterial	Tradició remeiera	75
45	Costumari	Patrimoni immaterial	Costum per curar els herniats	76
45	Costumari	Patrimoni immaterial	Dites populars	78
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa Major de Vilobí	67
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa Major de Bellver	68
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa de les Guixeres de Dalt i de Baix	69
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa de Sant Antoni Abat	71
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa del most	72
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa del vot per Sant Roc	79
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Festa de Sant Cristòfol	88
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Escallotada	90
41	Manifestacions festives	Patrimoni immaterial	Aplec a les Graus	91
44	Música i dansa	Patrimoni immaterial	Cançó de les Llúcies	73
44	Música i dansa	Patrimoni immaterial	Cançó dels Nicolaus	74
44	Música i dansa	Patrimoni immaterial	Caramelles	77
44	Música i dansa	Patrimoni immaterial	Ball de Sant Roc i el gos	80
42	Tècniques artesanals	Patrimoni immaterial	Tradició del treball del guix	92
12	Conjunt arquitectònic	Patrimoni immoble	Sta Maria de Vallformosa de Vilobí	45
12	Conjunt arquitectònic	Patrimoni immoble	Cal Jan Pau	60
12	Conjunt arquitectònic	Patrimoni immoble	Nucli antic de Vilobí	84
12	Conjunt arquitectònic	Patrimoni immoble	Nucli antic de Bellver	85
12	Conjunt arquitectònic	Patrimoni immoble	Conjunt industrial Vilobigyps S.A.	93
11	Edifici	Patrimoni immoble	Antiga casa del Comú	18
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cooperativa de Bellver	19
11	Edifici	Patrimoni immoble	Can Fontanals de Vilobí	28
11	Edifici	Patrimoni immoble	Santa Maria de Vallformosa	44
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Teixidó o castell d'en Baró	46
11	Edifici	Patrimoni immoble	Can Carbó	47
11	Edifici	Patrimoni immoble	Can Fontanals	50
11	Edifici	Patrimoni immoble	Can Olivella	51
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Romeu	52
11	Edifici	Patrimoni immoble	La Pineda de Vallformosa	53
11	Edifici	Patrimoni immoble	La Saleta	54
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Miret	55
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Temporal	57
11	Edifici	Patrimoni immoble	Ca la Quitèria del carrer dels Talls	58
11	Edifici	Patrimoni immoble	Magatzem de guix	59
11	Edifici	Patrimoni immoble	La Sala	61
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Cana	70
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Baró	81
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Musons	82
11	Edifici	Patrimoni immoble	Cal Genet del Rei	83
11	Edifici	Patrimoni immoble	Ca la Quitèria de Vilobí	87
11	Edifici	Patrimoni immoble	Capella de Sant Pere	89
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Creu Grossa	42
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Creu de terme	43
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Portal adovellat de Can Mayol	48
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Refugi de la guerra	

			de Can Mayol	49
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Cal Viela	56
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia i pou de Cal Cotoliu	62
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia de la Pineda	63
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia de Pere Romeu	64
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Pou comú de Bellver	65
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Fita de terme	66
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Pou de Cal Musons	86
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Refugi nº 1 de la guerra civil del Camp d'Aviació	94
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Refugi nº 2 de la guerra civil del Camp d'Aviació	95
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Refugi nº3 de la guerra civil del Camp d'Aviació	96
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Ton Pacient	98
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Molí de vent i pou del Guatlla	99
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia Rosa del Jep	100
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Sardiner	101
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Ferrer	102
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Pou d'en Ferran	103
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Patxó	104
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Temporal	105
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia del Jepet Valentí	106
13	Element arquitectònic	Patrimoni immoble	Sínia i pou del Gaspar	107
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Vinyes de la Masia Via	22
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Vinya del Taberner	23
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Can Cotoliu/La Socarrada	24
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Vinya del Bartrolí/Els Llacs	25
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Salabret	26
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Corral Nou	27
14	Jaciment	Patrimoni immoble	Feixa Llarga	29
15	Obra civil	Patrimoni immoble	Font d'en Baró	10
15	Obra civil	Patrimoni immoble	Carrerada de Vilafranca a La Llacuna	15
15	Obra civil	Patrimoni immoble	Carrerada de Guardiola a les Cabanyes	16
23	Col.lecció	Patrimoni moble	Col·lecció del Museu de Geologia	17
23	Col.lecció	Patrimoni moble	Col·lecció d'estris agrícoles de la masia de La Sala	97
22	Objecte	Patrimoni moble	Pedra de molí de Can Carbó de les Guixeres	20
22	Objecte	Patrimoni moble	Inscripció funerària romana	30
22	Objecte	Patrimoni moble	Columna romana	31
22	Objecte	Patrimoni moble	Cap femení de marbre	32
22	Objecte	Patrimoni moble	Pica baptismal de Santa Maria de Vallformosa	41
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Bosc de l'Olivella	1
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Bosc de Cal Carbó	2
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Bosc de la Coma	3
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Bosc de la Planota	4
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Torrent dels Llacs	5
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Torrent de La Planota o de Bellver	6
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Riera de Vilobí o de Llitrà	7
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Torrent de Can Mayol	8
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Torrent dels Pujols o de Can Cotoliu	9
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Pèlag D	11
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Pèlag A	12

51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Pèlag B	13
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Pèlag C	14
51	Zones d'interes	Patrimoni natural	Pèlag E	21

Inventari del Patrimoni Cultural: Ordenació onomàstica

18	Antiga casa del Comú	11	Patrimoni immoble	Edifici
91	Aplec a les Graus	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
80	Ball de Sant Roc i el gos	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
2	Bosc de Cal Carbó	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
3	Bosc de la Coma	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
4	Bosc de la Planota	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
1	Bosc de l'Olivella	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
87	Ca la Quitèria de Vilobí	11	Patrimoni immoble	Edifici
58	Ca la Quitèria del carrer dels Talls	11	Patrimoni immoble	Edifici
81	Cal Baró	11	Patrimoni immoble	Edifici
70	Cal Cana	11	Patrimoni immoble	Edifici
83	Cal Genet del Rei	11	Patrimoni immoble	Edifici
60	Cal Jan Pau	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
55	Cal Miret	11	Patrimoni immoble	Edifici
82	Cal Musons	11	Patrimoni immoble	Edifici
52	Cal Romeu	11	Patrimoni immoble	Edifici
46	Cal Teixidó o castell d'en Baró	11	Patrimoni immoble	Edifici
57	Cal Temporal	11	Patrimoni immoble	Edifici
56	Cal Viela	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
47	Can Carbó	11	Patrimoni immoble	Edifici
24	Can Cotoliu/La Socarrada	14	Patrimoni immoble	Jaciment
50	Can Fontanals	11	Patrimoni immoble	Edifici
28	Can Fontanals de Vilobí	11	Patrimoni immoble	Edifici
51	Can Olivella	11	Patrimoni immoble	Edifici
73	Cançó de les Llúcies	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
74	Cançó dels Nicolaus	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
32	Cap femení de marbre	22	Patrimoni moble	Objecte
89	Capella de Sant Pere	11	Patrimoni immoble	Edifici
77	Caramelles	44	Patrimoni immaterial	Música i dansa
16	Carrerada de Guardiola a les Cabanyes	15	Patrimoni immoble	Obra civil
15	Carrerada de Vilafranca a La Llacuna	15	Patrimoni immoble	Obra civil
17	Col·lecció del Museu de Geologia	23	Patrimoni moble	Col.lecció
97	Col·lecció d'estris agrícoles de la masia de La Sala	23	Patrimoni moble	Col.lecció
31	Columna romana	22	Patrimoni moble	Objecte
93	Conjunt industrial Vilobigyps S.A.	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
19	Cooperativa de Bellver	11	Patrimoni immoble	Edifici
27	Corral Nou	14	Patrimoni immoble	Jaciment
76	Costum per curar els herniats	45	Patrimoni immaterial	Costumari
43	Creu de terme	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
42	Creu Grossa	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
78	Dites populars	45	Patrimoni immaterial	Costumari
90	Escallotada	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
29	Feixa Llarga	14	Patrimoni immoble	Jaciment
69	Festa de les Guixeres de Dalt i de Baix	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
71	Festa de Sant Antoni Abat	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
88	Festa de Sant Cristòfol	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
72	Festa del most	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
79	Festa del vot per Sant Roc	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives

68	Festa Major de Bellver	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
67	Festa Major de Vilobí	41	Patrimoni immaterial	Manifestacions festives
66	Fita de terme	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
36	Fons doc. de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona	32	Patrimoni documental	Fons documental
37	Fons doc.de la parròquia de Santa Maria de Vallformosa	32	Patrimoni documental	Fons documental
38	Fons doc.de l'Ajuntament de Vilobí del Penedés	32	Patrimoni documental	Fons documental
39	Fons doc.de l'Arxiu Diocesà de Barcelona	32	Patrimoni documental	Fons documental
35	Fons doc.l de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedés	32	Patrimoni documental	Fons documental
34	Fons documental de la casa Olivella	32	Patrimoni documental	Fons documental
10	Font d'en Baró	15	Patrimoni immoble	Obra civil
40	Goigs de la Mare de Déu de Vallformosa	32	Patrimoni documental	Fons documental
30	Inscripció funerària romana	22	Patrimoni moble	Objecte
53	La Pineda de Vallformosa	11	Patrimoni immoble	Edifici
61	La Sala	11	Patrimoni immoble	Edifici
54	La Saleta	11	Patrimoni immoble	Edifici
59	Magatzem de guix	11	Patrimoni immoble	Edifici
99	Molí de vent i pou del Guatlla	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
85	Nucli antic de Bellver	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
84	Nucli antic de Vilobí	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
20	Pedra de molí de Can Carbó de les Guixeres	22	Patrimoni moble	Objecte
12	Pèlag A	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
13	Pèlag B	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
14	Pèlag C	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
11	Pèlag D	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
21	Pèlag E	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
33	Pergamí de l'any 977	32	Patrimoni documental	Fons documental
41	Pica baptismal de Santa Maria de Vallformosa	22	Patrimoni moble	Objecte
48	Portal adovellat de Can Mayol	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
65	Pou comú de Bellver	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
86	Pou de Cal Musons	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
103	Pou d'en Ferran	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
49	Refugi de la guerra de Can Mayol	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
94	Refugi nº 1 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
95	Refugi nº 2 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
96	Refugi nº3 de la guerra civil del Camp d'Aviació	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
7	Riera de Vilobí o de Llitrà	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
26	Salabret	14	Patrimoni immoble	Jaciment
44	Santa Maria de Vallformosa	11	Patrimoni immoble	Edifici
45	Santa Maria de Vallformosa de Vilobí	12	Patrimoni immoble	Conjunt arquitectònic
63	Sínia de la Pineda	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
64	Sínia de Pere Romeu	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
102	Sínia del Ferrer	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
106	Sínia del Jepet Valentí	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
104	Sínia del Patxó	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
101	Sínia del Sardiner	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
105	Sínia del Temporal	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
98	Sínia del Ton Pacient	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
62	Sínia i pou de Cal Cotoliu	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic

107	Sínia i pou del Gaspar	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
100	Sínia Rosa del Jep	13	Patrimoni immoble	Element arquitectònic
8	Torrent de Can Mayol	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
6	Torrent de La Planota o de Bellver	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
5	Torrent dels Llacs	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
9	Torrent dels Pujols o de Can Cotoliu	51	Patrimoni natural	Zones d'interes
92	Tradició del treball del guix	42	Patrimoni immaterial	Tècniques artesanals
75	Tradició remeiera	45	Patrimoni immaterial	Costumari
25	Vinya del Bartrolí/Els Llacs	14	Patrimoni immoble	Jaciment
23	Vinya del Taberner	14	Patrimoni immoble	Jaciment
22	Vinyes de la Masia Via	14	Patrimoni immoble	Jaciment

Conjunt de masies històriques de Vilobí.

El formen aquelles masies que podem considerar històriques dins el terme, i que tradicionalment s'associaven o identificaven amb la parròquia de Vallformosa. Es tracta dels masos de La Sala, La Pineda de Vallformosa, La Saleta, Can Fontanals, Cal Romeu, Cal Jan Pau, Cal Mayol, Can Olivella, Cal Baró i Can Carbó. A elles s'uneix una anomenada Cal Teixidor o el castell, que pot considerar-se com un casalot aixecat sobre les ruïnes de l'antic castell, que va exercir les funcions de masia durant bona part de la seva història. Totes elles es poden documentar perfectament des del segle XV o inclús abans, i podem afirmar una continuïtat històrica i una presència efectiva sobre el territori. La documentació històrica que corrobora aquestes dades prové bàsicament del fogatge del 1553 i de llibretes de notes de la Casa Olivella dels segles XVII i XVIII, on apareix la relació de cases del terme de Vilobí i les quantitats pagades en concepte de delme a la Pia Almoina [23]

Masia de l'Olivella

Arquitectònicament els masos actuals han sofert moltes transformacions. Malgrat que alguns d'ells mantenen elements del segle XV, com és el cas de la Pineda, que conserva finestrals gòtics, cal parlar de dos moments constructius molt importants, un és el segle XVI, i l'altre és el segle XIX i principis del segle XX. Tant és així, que cal pensar que les masies que ara conservem foren aixecades durant el segle XVI sobre elements arquitectònics anteriors -possiblement dels segles XII- XIV-. Bona part d'elles conserven encara l'estructura i molts elements arquitectònics d'aquest període. És el cas de Cal Romeu (fitxa n. 52), la Pineda (fitxa n. 53), Cal Fontanals (fitxa n. 50), Cal Mayol (fitxa n. 48), Can Olivella (fitxa nº 51), la Saleta (fitxa n. 54) i Cal Baró (fitxa n. 81), de les quals podem dir que conserven la planta, els portals adovellats d'accés i en molts casos finestres amb decoracions d'arcades conopials a la façana. Menció apart mereixen les decoracions interiors de les sales principals, algunes de les quals, com és el cas de Cal Romeu, la Pineda, el castell, i Cal Baró, conserven interessantíssimes mostres de decoracions fetes durant el segle XVI i XVII. Es tracta d'enguixats i estucats

[23] LLORAC, S (1991)

que cobreixen i corones les portes de les sales del primer pis amb arcs conopials, petxines sobreposades, i frisos i sanefes florals. Aquests elements s'intenten documentar més detalladament a l'apartat d'elements destacables.

Malgrat tenir un origen històric tan antic com les altres, algunes masies es veieren afectades per la bonança econòmica que el cultiu de la vinya proporcionà durant el segle XIX, i la seva fisonomia es veié totalment transformada durant aquest segle. És el cas de Can Carbó (fitxa n.47) i La Sala (fitxa n. 61), actualment convertits en grans casalots més que en masies. Algunes altres com és el cas de Cal Jan Pau (fitxa n. 60), foren erigides directament al segle XIX. Malgrat tot, la seva vinculació a una de les cases històriques de Bellver, permet incloure-la també dins aquest grup.

Conjunt de cases urbanes de Vilobí i Bellver.

Hem de destacar també l'existència d'un bon nombre d'edificis inclosos dins la xarxa urbana dels nuclis de Vilobí i de Bellver, que barregen antiguitat i elements arquitectònics destacables. En aquest grup s'han inclòs cases com Cal Miret, masia rural tan antiga com les del grup anterior, però ara inclosa dins la xarxa urbanística de Bellver, i també aquell conjunt de cases aixecades a principis del segle XX com són Cal Temporal (fitxa n. 57), Can Fontanals (fitxa n. 28), Ca la Quitèria (fitxa n. 87), Cal Cana (fitxa n. 70), la Cooperativa de Bellver (fitxa n. 19), Cal Genet del Rei (fitxa n. 83), l'antiga Casa Consistorial (fitxa n. 18) etc.. Podem afirmar amb claredat, que són aquests els edificis que conformen els nuclis urbans històrics de Vilobí i Bellver, els que els donen personalitat, i els que conformen l'aspecte, l'aire i la personalitat d'aquests nuclis. El seu valor arquitectònic és variable, i va des d'edificis amb façanes extraordinàriament decorades com Cal Temporal, fins a altres que només inclouen algun tipus de rajola de colors com Cal Cana (fitxa n. 70).

Façana de la casa de Ca la Quitèria

Conjunt d'edificis religiosos

Són tres les esglésies localitzades al terme de Vilobí: l'antiga parròquia de Vallformosa (fitxa n. 44), l'actual església de Santa Maria de Vallformosa ubicada a Vilobí (fitxa n. 45) i la capella de Sant Pere, que per tractar-se d'una capella privada ha estat fitxada dins el conjunt arquitectònic de la casa de Cal Jan Pau (fitxa n. 60).

Conjunt industrial Vilovigyps S.A.

A ponent del terme, darrera del Bosc del'Olivella, i a tocar del Pèlag D, es conserven les restes del que va ser el període d'explotació del guix, en la seva vessant industrial. Es

tracta dels edificis que conformaven l'antiga fàbrica del guix Vilovigyps S.A, que per les seves característiques arquitectòniques es desmarquen de la resta del patrimoni immoble. Si bé el valor arquitectònic i artístic de l'edifici no resulta rellevant, l'opció d'incloure aquest conjunt es lliga amb la temàtica de la tradició del treball de guix.

Conjunt de pous i sínies del terme

Aquest conjunt, catalogat dins la tipologia d'Element arquitectònic, el conformen aquells conjunts d'estructures, ubicades normalment al mig de camp, prop de rieres o punts d'aigua, que van ser construïts com a elements destinats a facilitar el reg d'hortes i conreus de regadiu. El forma un total de 11 fitxes, algunes de les quals engloben un pou i una sínia dins el mateix conjunt, i d'altres només el pou o només la sínia (fitxes n. 106, 107, 65, 64, 105, 102, 104, 99, 86, 103, 108, 100, 101, 98, 63). També es dóna el cas d'un molí de vent –el de Cal Guatlla-. La majoria de les sínies i del conjunts de sínia i pou van ser construïts a principis del segle XX- segurament durant la dècada de 1920- mentre que els pous aïllats com el de Cal Mussons o el pou comú de Bellver poden ser anteriors. També ho és la sínia de la Pineda, segurament originària del segle XIX. La importància d'aquest conjunt arquitectònic es basa en el fet d'haver-se convertit en l'últim testimoni d'un passat agrícola recent ja desaparegut, que suposava una explotació diferent de la terra amb una diversitat de conreus ara ja inexistent. D'altra banda cal afegir, que tots aquests testimonis del passat s'han convertit en un element propi del paisatge rural del terme, doncs la seva abundància fa que siguin visibles per tot arreu. S'ha optat per fitxar de forma individualitzada tots aquells que gaudien de característiques cronològiques i tipològiques comunes.

Conjunt de refugis de la guerra

La visita a la masia de Can Mayol, va revelar l'existència d'un antic refugi anti-aeri construït al costat de l'antiga masia, i integrat actualment a les modernes caves de Cal Mayol (fitxa n. 49). Els propietaris de la casa van informar de com durant el temps de la Guerra Civil la casa s'havia convertit en una caserna militar i els camps pròxims en un camp d'aviació. Gràcies a informacions procedents dels veïns de la zona, va ser possible descobrir en aquella partida coneguda com camp d'aviació, un total de tres refugis més, que van ser fitxats amb els números 1,2 i 3 (fitxes n. 94, 95 i 96), i que formaven part d'un mateix conjunt defensiu de les instal·lacions aèries ja desaparegudes.

Carrerades rurals.

Van ser identificades un total de dos trams pertanyents a les antigues carrerades rurals utilitzades en les rutes de transhumància dels ramats. (fitxes n. 15,16). Ambdós trams pertanyen a carrerades de llarg trajecte que travessen diversos municipis, una des de les gunyoles a la Llacuna (fitxa n. 15), i l'altra de Vilafranca a Guardiola de Font-Rubí (fitxa n. 16). Es tracta de dos elements singulars, testimonis d'una activitat econòmica – la ramaderia- ja desapareguda. Actualment es troben convertits en camins de pas alternatiu a la carretera, i transitats només pels veïns de les cases properes. El seu estat de conservació és bo, però manquen d'elements indicadors que les singularitzin i

mostrin que no són camins normals, sinó que es tracta d'elements patrimonials importants, i testimonis d'una antiga xarxa de comunicacions ara desapareguda.

Jaciments arqueològics

Un dels elements que sorprèn és l'abundància de jaciments arqueològics existents al terme de Vilobí, i que són testimoni indubtable de l'antiguitat de la presència humana a la zona.

La descoberta de la majoria d'aquests jaciments es va produir en dos moments molt definits. D'una banda la dècada dels anys cinquanta i seixanta, de la mà d'un personatge tant excepcional com va ser el Sr. Pere Giró, estudiós local que va dur a la pràctica una impagable tasca de localització arqueològica a base de sondejar i recórrer minuciosament a peu el territori. Alguns dels jaciments localitzats van ser excavats per ell a finals dels anys seixanta. És el cas del jaciment ibèric de Can Cotoliu (1968) i el jaciment també ibèric i romà de Salabret (1959) . D'altra banda tenim tots aquells jaciments descoberts posteriorment durant la dècada dels anys noranta, quan es realitzava la Carta Arqueològica de la Comarca. Tots aquests jaciments es troben inclosos dins la Carta Arqueològica del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

Jaciment de Can Cotoliu

A més a més cal comptar amb un nombre important de troballes, que degut a les circumstàncies imprecises en les quals van ser localitzades, o bé degut a la poca magnitud d'aquestes, no han estat inclosos dins el conjunt de fitxes de patrimoni. Són els de: Can Carbó de les Guixeres , Corral Nou, Costat de la fàbrica de Mangueres Cal Colomé, Davant caves Vallformosa, Entre Cal Sogués i les Guixeres, Entre carretera del mas Martí i les Guixeres, Guixeres de Baix, Indeterminat Vilobí, Les graus, i el Tallers de sílex de Vilobí

Arxius documentals

Van ser fitxats aquells arxius històrics i administratius que posseïen un fons documental substancial i propi del terme de Vilobí del Penedès. Alguns d'ells eren indiscutibles. És el cas de l'arxiu parroquial de Santa Maria de Vallformosa, l'arxiu administratiu de l'Ajuntament de Vilobí o el particular de la Casa Olivella. En el cas de l'Arxiu Diocesà del Bisbat de Barcelona, el Capitular de la catedral de Barcelona i l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca, si bé es tracta de grans arxius històrics que contenen fons documentals molt amplis pertanyents a diferents parròquies i municipis, en algun d'aquests fons hi ha un bloc identificat pròpiament com de Vilobí, ja siguin pergamins, llibres de visites pastorals o bé capbreus. Diferent va ser el cas de l'Arxiu de Corona d'Aragó, on malgrat haver-hi abundant documentació sobre Vilobí, sobre tot censos i cadastres dels segles XVIII i XIX, aquests no es troben individualitzats, sinó que formen part de llibres i lligalls on es barregen moltíssims municipis. Fitxat aquest arxiu

hagués suposats una revisió sistemàtica de tota la documentació per trobar els lligalls on pot haver una plana dedicada a Vilobí juntament amb la d'altres municipis.

Els pèlags

El primer pas a l'hora de fitxar-los va ser la identificació. Tradicionalment es parlava de quatre pèlags, que segons Salvador Llorac eren coneguts per quatre noms diferents, que es corresponien amb el nom de les fàbriques que tenien la concessió per l'explotació. Les entrevistes mantingudes amb els informants i els veïns de la zona que hi havia treballat van desvelar una altra realitat. [24]

En primer lloc cal assenyalar l'existència d'antigues guixeres al cim del turó conegut com Ca l'Olivelló, per ser propietat d'aquesta masia. Aquestes guixeres es correspondrien amb les anomenades B, C i E (fitxes n. 13 ,14 i 21). La seva superfície d'explotació era molt més petita ja que evidentment l'extracció es feia per mitjans manuals, sent una activitat econòmica marginal. L'elaboració del guix també es feia per mitjans molt manuals, utilitzant antics molins de corrons moguts per força animal. El producte final es comercialitzava en petites petites quantitats. Va ser a principis del segle XX quan la producció del guix es va fer de forma més intensa amb la creació de les fàbriques. Entre el 1920 i 1930 la superfície de les pedreres tradicionals es va engrandir, al mateix temps va ser oberta una nova pedrera a llevant del turó. Aquesta última ha estat anomenada pèlag A (fitxa n. 12). Als anys seixanta, amb la introducció dels forns rotatoris es produeix una nova intensificació de la producció i s'obren dues noves pedreres a migdia del turó de Can Olivella. Ambdues van quedar unificades en una sola que ha estat anomenada com a Pèlag D (fitxa n. 11).

Certament aquests pèlags eren coneguts per diversos noms. Per exemple els pèlags B,C i E eren coneguts com els pèlags del Torelló, que era el nom de l'arrendatari del pèlag, i propietari d'una de les antigues fàbriques del 1920.

El pèlag A era conegut com el de Cal Gori, sent aquest últim el cognom d'una de les persones que mantenia la concessió de l'explotació. Malgrat tot, segons informació facilitada pels propietaris de la masia de Can Olivella – propietaris del pèlags- ells el coneixien com pèlag del Sisquet, nom de l'antic arrendatari.

El pèlag D va resultar de la unió de dues pedreres, una coneguda com la del Montserrat, i una altra nova oberta per Vilovigyps S.A., coneguda com nova.

De les entrevistes mantingudes, s'observa que , el nom del pèlag anava canviant sempre en funció de l'arrendatari. És a dir, no hi havia uns pèlags amb uns noms determinats que es mantenien inamovibles. Davant d'aquesta perspectiva, finalment es va optar per prendre la nomenclatura utilitzada en l'estudi de Salvador Herrando, HERRAND S (2002), en la qual apareixen identificats per les lletres A, B, C i D. Tanmateix, en aquest inventari de patrimoni s'ha optat per incloure un nou espai, identificat com Pèlag E, ubicat al costat dels pèlags B i C, i que va ser reconegut pels interlocutors com una guixera. Creiem que va ser ignorat en l'estudi de Salvador Herrando per tractar-se d'una guixera que no es troba inundada, i el seu estudi fa un tractament des del punt de vista exclusivament medioambiental. En tot cas, nosaltres no podíem deixar de considerar-lo.

[24] LLORAC, S (1991)

4.2. Elements no fitxats

El procés de treball de l'inventari va fer que inicialment s'obrís una llista provisional de fitxes creades en base a la informació documental obtinguda d'una primera revisió de la bibliografia existent. A mida que anava avançant el treball de camp i es visitaven "in situ" els indrets i elements fitxats inicialment, i en base als criteris de selecció inicials, es decidia si l'element fitxat reunia o no les condicions adients. Alguns dels elements considerats en principi van ser desestimats a posteriori. Malgrat tot, la informació que oferien va ser recollida, i es troba exposada en aquest apartat:

Fons documental de l'Arxiu de la Corona d'Aragó

En un inici es va considerar la possibilitat d'obrir una fitxa de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, tal i com s'havia fet amb l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona o l'Arxiu Diocesà, però finalment es va desestimar, ja que dins els seu fons, no es va trobar cap bloc de documents específics sobre Vilobí, sinó que els documents que fan referència a Vilobí es troben inclosos dins les sèries generals de l'Arxiu, i barrejats amb d'altres documents d'altres poblacions. Seguint aquesta línia s'hauria hagut de fitxar tots els arxiu on pogués aparèixer algun document que fes referència a Vilobí, cosa que no s'esqueia. Per contra, a l'Arxiu Capitular de la catedral o a l'Arxiu Diocesà, sí trobem sèries específiques sobre Vilobí. D'altra banda, destaca l'existència d'un document (el pergamí de l'any 977) que sí que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. En aquest cas, es va optar per fitxar sols el document com a objecte de patrimoni moble, ja que es va considerar prou important i singular per sí sol. Malgrat tot, cal tenir en compte l'existència de documentació prou important dins els fons d'aquest arxiu com per fer-hi referència en aquest informe. Així, cal tenir present l'existència de documentació referent a Vilobí a les següents sèries:

_ REIAL CANCILLERIA. Compren processos de diverses classes (de Cortes, de greuges, de infanzonías, judicials etc..). És en aquest fons on es localitza el Pergamí del 977.

_ GENERALITAT. Compren documentació relativa a la col·lecta i adminsitració dels impostos derivats dels donatius aprovats per les Corts.

_ AUDIÈNCIA. Conclusions, sentències i pleits procedents dels òrgans judicials.

_ HISENDA. Fons procedents per la Delegació Provincial de Barcelona. Destaca dins aquest fons l'existència de Padrons Municipals, Cadastres i documents relatius al pagament de la Contribució territorial, entre els quals es coneixen alguns relatius a Vilobí del Penedès, que han estat buidats per Salvador Llorac al seu llibre sobre Vilobí (LLORAC: 1991)

Masia de Can Mayol

El cas de la masia de Can Mayol, en principi es va fer la fitxa al conjunt de la masia, ja que es tractava d'una de les masies històriques més antigues del terme de Vilobí, però

actualment la casa que es conserva no té res a veure amb la casa antiga, ja que es una reconstrucció feta a partir de les restes de l'antiga casa, però totalment moderna i sense tenir en compte l'aspecte de la vella masia. Només s'han conservat alguns elements a la planta baixa sense cap interès. L'únic element interessant que dona testimoni de l'existència d'aquesta masia és el portal de l'entrada, integrat a l'arquitectura actual, per tant es va optar per fitxar només aquest element arquitectònic.

Capella de Sant Pere

Malgrat que la capella de Sant Pere de Bellver ha estat considerada sempre com un element patrimonial del terme per sí mateixa; en el cas de l'inventari s'ha optat per incloure-la dins el conjunt de Cal Jau Pau. El motiu ha estat de caire històric i contextual. Segons informació facilitada per la família Cols, propietaris de Cal Jan Pau, la capella neix com una capella de caire familiar lligada a la casa de Cal Miret –casa originària de la família- i posteriorment a la de Cal Jan Pau. També han estat ells els encarregats de la seva decoració interna i del seu manteniment. En cap moment sembla ser una capella a la qual la resta dels veïns de Bellver hi hagin accedit lliurement. D'altra banda, per la seva ubicació es troba integrada arquitectònicament al recinte de Cal Jan Pau, de tal manera que la seva façana Oest forma part del perímetre que envolta la propietat de Cal Jan Pau. Només en cas d'haver estat considerada un edifici d'alt valor arquitectònic o artístic es podia plantejar la possibilitat de fer-li una fitxa independent, però no és el cas. De fet, és com si es tractés d'una capella associada a un mas.

Molt diferent és la columna romana localitzada dins la mateixa propietat de Cal Jan Pau. Aquest element sí mereixia un fitxa per sí sol, ja que històricament no té res a veure amb la casa de Cal Jan Pau, de fet pertany a un context històric i arquitectònic anterior molt diferent, i per altra banda resulta un element singular de prou interès com per singularitzar-lo.

Altres jaciments arqueològics

A nivell de jaciments arqueològics, d'entrada només van ser considerats aquells que havien estat localitzats i inventariats a través de la Carta Arqueològica del Servei de Patrimoni de la Generalitat. Aquests són els de: Vinyes de la Masia Via (fitxa n.24). vinya del Taberner (fitxa n.25), Cal Cotoliu/La Socarrada (fitxa n.26), Vinya del Bartrolí/Els Llacs (fitxa n.27), Salabert (fitxa n.28) i Cal Pastor (fitxa n.29).

Materials localitzats al jaciment anomenat entre Cal sogués i les Guixeres

Amb posterioritat es va entrar en contacte amb el Museu de Vilafranca a fi de poder fotografiar els materials procedents d'aquests jaciments, molts dels quals es trobaven al magatzem dit Museu. Durant aquest procés, el personal del Museu de Vilafranca, concretament la conservadora, Maria Rosa Sanabre, va facilitar informació sobre molts més

materials procedents de jaciments incerts localitzats al terme de Vilobí. Es tracta d'un conjunt de materials diversos, que al seu dia es trobaren dins una caixa als fons del museu. L'origen d'aquests materials eren les troballes realitzades pel Sr. Giró als anys seixanta ,o pel Sr. Virella als anys quaranta, que durant les seves passejades pel terme de Vilobí, recollien material molt divers. Aquest material era recollit, col·locat en bosses amb el nom aproximat del lloc o la partida de terra on s'havia trobat, i dipositat al Museu. D'aquesta forma el número de jaciments arqueològics al terme de Vilobí pràcticament es duplicava. Malgrat tot, cap d'aquestes troballes ha estat catalogada amb una fitxa pròpia, bàsicament per dos motius. El primer és que hores d'ara resulta impossible localitzar geogràficament aquests jaciments, d'entrada perquè la referència que es dóna es prou ampla com per no saber mai exactament d'on es tracta, a més a més la transformació que el terreny ha patit arran de la gran plantada de vinyes dels anys setanta i vuitanta, fa que aquests indrets estiguin segurament molt modificats a com eren als anys quaranta o seixanta. I el segon motiu és deu al fet de què aquesta materials no estan prou estudiats com per poder ser documentats correctament. Caldria rentar-los, siglar-los i documentar-los cronològica i tipològicament. És degut a això que s'ha optat per abocar la informació en l'informe. Els presumptes jaciments dels quals es té referència pels materials guardats al Museu de Vilafranca són els següents:

· Can Carbó de les Guixeres**:** Localitzat per Pere Giró. Es guarda 1 bossa amb materials diversos. Salvador Llorac al seu llibre "Vilobí del Penedès: Passat i present" (1991) també dóna notícia de l'existència d'un jaciment localitzat als terrenys de davant de la casa de Can Carbó de les Guixeres (LLORAC, 1991: 77)

· Corral Nou**:** Caixa 2 Varis de Vilobí

· Costat de la fàbrica de Mangueres Cal Colomé**:** Caixa 2 varis de Vilobí

· Davant caves Vallformosa**:** caixa 1 varis de Vilobí

· Entre Cal Sogués i les Guixeres**:** Localitzat el 1942 pel Sr. Virella. Caixa 1 varis de Vilobí

· Entre carretera del mas Martí i les Guixeres**:** Caixa 2 varis de Vilobí

· Guixeres de Baix**:** Caixa 1 varis de Vilobí

· Indeterminat Vilobí**:** Caixa 2 varis de Vilobí

· Les graus/Els graus**:** caixa 2 varis de Vilobí

· Tallers de sílex de Vilobí: Caixa 2 varis de Vilobí

Receptari local: Plats de cuina

A iniciativa del centre de promoció de l'Alt Foix, ha estat elaborada recentment una publicació que recull algunes de les receptes tradicionals de la zona -municipis que integren l'Alt Foix- . En un principi es va plantejar la possibilitat d'obrir un seguit de fitxes que recollissin algunes de les receptes més vinculades amb el municipi de Vilobí

del Penedès. Desprès d'algunes converses mantigudes amb la Mireia Martí, coordinadora de la publicació i veïna de Vilobí, la possibilitat va ser desestimada, doncs cap de les receptes podia ser considerada pròpia exclusivament del terme, ni els col·laboradors del receptari originaris de Vilobí aportaven cap novetat al que eren plats de cuina comuns al territori i a la Comarca. Davant d'aquest panorama, passem a citar la referència bibliogràfica, i a informar de l'existència d'aquest receptari, que ha estat recollit amb una intencionalitat més turística i propagandística que cultural.

BIBLIOGRAFIA

"Bosc Verd organitza una passejada amb bici als estanys de les guixeres deVilobí" a El 3 DE VUIT, divendres 16 de maig de 1997.

AA.DD. (1986) L'alt Penedés. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura pp.248-251.

AA.DD. (1986) Museu de Geologia i del Guix. Col·lecció Rovira Sendrós. Vilobí del Penedès.

AA.DD. (1992) Catalunya Romànica. Vol XIX.El Penedés. p.23

AA.DD.(1971) Els castells catalans. Vol III. Barcelona. pàg.772.

AMADES J. (1951) Costumari català. Vol II. Ed. Salvat. Barcelona. 1951. pàgs. 60-61.

BACH A.(1987) Col·lecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Solsona: El Penedès i altres llocs del comtat de Barcelona (segles X-XV). Barcelona

BASSA I ARMENGOL M.(1968) Els escuts heràldics dels pobles de Catalunya. Barcelona

CAMPILLO, A: "Speculum Ecclesiae Barcinone". Vol IV. Manuscrit d'època servat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.

CAMPS ARBOIX J. CATALÀ ROCA F (1965). Les cases pairals catalanes. Ed. Destino. Barcelona.

CARBONELL I VIRELLA V. (1993): "Els voltants de Vilobí: Vallformosa, graubac i les guixeres" a Revista Gran Penedés, nº 34. Vilafranca del Penedès. pp.32-35.

CATÀLEG DE MONUMENTS I CONJUNTS HISTÒRICO-ARTÍSTICS DE CATALUNYA. (1990).Vilobí del Penedés. Generalitat de Catalunya. Servei del Patrimoni Arquitectònic. Barcelona.

CATÁLOGO ARQUEOLÓGICO DEL PENEDÉS. Fitxa núm.81. Arxiu Pere Giró. Museu de Vilafranca

CLUA I MERCADAL M (1995): " Alguns exemples de circulació monetària medieval a l'Alt Penedès Arqueologia Alt Penedès" a Miscel·lània Penedesenca 1994, vol.XX 94 p.201

CRUANYES E. VIRELLA F.X. (1993). "Vilobí del Penedés. Art i Pedra." a Revista Gran Penedès nº 51. pp 22-26.

CRUANYES E. VIRELLA X. (1984) Piques baptismals d'immersió del Penedès i el seu entorn. Vilafranca.pp.56-57

ENCICLOPEDIA UNIVERSAL ILUSTRADA.(1929) Espasa Calpé. Vol. 68. Bilbao

FABRE G. MAYER M. RODÀ I. (2002) Inscriptions romaines de Catalogne. Vol V. Suppléments aux volumnes I-IV et instrumentum inscriptum. Diffusion de Boccard. Paris.

FERRER, A. GIRÒ P. (1943) La colección prehistórica del Museo de Vilafranca del Penedés. Barcelona. pàg. 4.

GAVIN J.M. (1981) Inventari d'esglésies. Alt Penedès. Baix Penedès. Barcelona.

GIRÓ ROMEU P. (1964-1969). Quaderns de camp. Vol 8. (24 de febrer 1968-3 d'abril 1968)

GIRÓ ROMEU P. (1968) « Sección de Arqueologia. Resumen de actividades durante el año 1968". Arxiu Pere Giró. Museu de Vilafranca, caperta "Informes"(24 febrer 1968)

GIRÓ ROMEU P. (1960). Quaderns de camp. Vol 6. (11 de juliol de 1959)

GIRÓ ROMEU P. (1960) « Sección de Arqueologia. Actividades desde junio 1959 y junio 1960". Arxiu Pere Giró. Museu de Vilafranca, caperta "Informes"

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Vilobí del Penedés. Tom 15. p.533.

HERRANDO S.(2002) Diagnosi del medi natural dels pèlags de Vilobí del Penedès. Propostes per a la preservació, la gestió i la recuperació del pèlags. Servei d'Acció Territorial. Àrea d'espais naturals. Diputació de Barcelona. Barcelona.

IGLÉSIES I FORT J. (1988) Estudi de les xifres de població de l'Alt Penedès en el curs de sis segles (1358-1975). Institu d'Estudis Penedesencs. Vilafranca

INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC.(1990). Vilobí del Penedés. Generalitat de Catalunya. Servei d'arqueologia. Barcelona.

LLORAC I SANTÍS S. (1991) Vilobí del Penedés. Passat i present. Ajuntament de Vilobí del Penedés.

MACARIO Romà (2003) Cent anys de Cant Coral a Vilobí del Penedés. 1903-2003. Ed. Nexus.

MARTORELL J (1923). Interior. Estructures autèntiques d'habitacions del segle XII al XIX. Barcelona.

MAS, J (1913) Notes històriques del bisbat de Barcelona. Vol IX. Rúbrica dels Libri Antiquitatum de la Seu de Barcelona. Primera part. Barcelona.

MAS, mossèn: Notes històriques dels bisbat de Barcelona. Vol XXV, pp. 183 v. a 187. S/a. Servades a l'Institut Municipal d'Història de la Ciutat.

MATA-PRELLO J.M. (1998) "Recorregut geològic i minerològic per l'Alt-Penedés i per la comarca de l'Anoia" a Revista Gran Penedès nº 57, p.17

MAYER M. RODÀ I. (2002). "Darreres troballes i estat actual de la recerca epigràfica a Catalunya" a Tribuna d'arqueologia 1998-1999. Servei d'arqueologia. Generalitat de Catalunya. Barcelona. p.280.

MESTRES MERCADÉ J. (1987) La indústria lítica en sílex del neolític antic de les Guixeres de Vilobí. Olerdulae. Organ del Museu de Vilafranca. Any XII. Núms. 1,2,3 i 4. Gener-desembre.

MIQUEL ROSELL F. Pbro. (1945). Liber Feudorum maior. Vol I. Barcelona.

MONNIER M. MARTIN O.CLOSAS J. (1994): "Contribució al coneixement de la flora vascular de Vilobí del Penedès" a Miscel·lània penedesenca 1993. Vol.XVIII. I.E.P. Vilafranca del Penedés. pp. 37-52.

MONTSERRAT I DOMINGO J.M. (1997). "Hipòtesi sobre el guix de Vilobí" a Miscel·lània penedesenca 1995. Vol XXII. I.E.P. Vilafranca del Penedès. pp.7-20.

NONELL BRU S. (1984) Màrtirs del Penedès. Barcelona

NOVELLA J. (1988) L'economia de l'Alt-Penedès. Anàlisi i propostes d'actuació dinpamica. Barcelona.

ORTI CABO F. PUEYO MUR J.J.(1976). Yeso primario y secundario del depósito de Vilobí (província de Barcelona. España). Instituto de investigaciones geológicas. Diputación de Barcelona. Vol.XXXI. Noviembre

PLA DE CATALOGACIÓ I INTERPRETACIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL DE L'ALT FOIX. (2002) Vilobí del Penedés. Transversal Produccions Culturals.

RIUS MORGADES J. (1987) La Comarca de l'Alt-Penedès. Vilafranca

RIUS Y SERRA J.(1947) Cartulario de "Sant Cugat del Vallès". Vol III. Barcelona.

ROMEU J (1996) "Els quatre estanys de Vilobí configuren un espai amb un gran potencial biològic" a El 3 DE VUIT, divendres 1 d'agost de 1996.

ROVIRA MERINO J-MIRALLES SABADELL F. (1999) Camins de transhumància al Penedès i al Garraf. Aproximació a les velles carrerades per on els muntanyesos i els seus ramats baixaven dels Pirineus a la marina. Amics dels Camins Ramaders. Vilafranca del Penedès.

SADURNÍ I VALLÈS P. (1982) Retalls de folklore penedesenc. Museu de Vilafranca.

SANS ROVIRA M.(1987): “Els afloraments de guix a Vilobí del Penedès” a Gran Penedès nº 7. p. 9. I.E.P. Vilafranca del Penedès.

UDINA MARTORELL F. (1951) El archivo condal de Barcelona en los siglos IX-X. Estudio crítico de sus fondos. Barcelona.
VILA M.A.(1980) La casa rural a Catalunya. Cases aïllades i cases de poble. Editorial 62. Barcelona.

Diputació de Barcelona
Àrea de Cultura
Carrer Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566 • Fax 934 022 825
o.patrimonic@diba.cat • www.diba.cat/opc